

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1141

28. VELJAČE 2025. CIJENA 50 DINARA

Sjednica HNV-a

Usvojena izvješća i planovi

SADRŽAJ

5

Tonino Picula
u trodnevnom posjetu Srbiji
Bez susreta s predsjednikom i premijerom

10

Jubilej – 1.100 godina
Hrvatskog Kraljevstva
**Kralj Tomislav
»rex Chroatorum«**

12

Marija Šeremešić, predsjednica
UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora
**»Iđe Šeremešićka,
bit će opet nova knjiga«**

20

Znanstveni kolokvij ZKVH-a
u Tavankutu
**Brendiranje baštine
hrvatske manjinske
zajednice u svrhu
razvoja turizma**

30

U Kukujevcima obilježeno
150 godina od rođenja Živka Bertića
(1875. – 1938.)
**Kroničar srijemske
svakodnevice**

32

Književni salon gostovao u Surčinu
Susret uz *Novu riječ*

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)
• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Nepoželjan

Ovoga tjedna u Srbiji je boravio, možda ovog trenutka najomraženiji Hrvat, izjestitelj Europskog parlamenta za Srbiju **Tonino Picula**. Nije stigao s dobrim vijestima za srbijansku Vladu, a i nije mu mjereno aršinima ovdašnje vlasti i neki dobar back ground, pa je najviši dužnosnik koji je razgovarao s Piculom predsjednica Narodne skupštine **Ana Brnabić**. Nije da se ona gurala da se sastane s Piculom, već joj je zapala ta dužnost da ne bude baš da su Piculu svi izbjegavali u širokom krugu. Oni iznad nje imali su komfor da zaobiđu izjestitelja EU. Očekivano. Napose ako se prisjetimo rečenica od prije nekoliko mjeseci kojima je Picula počašćen nakon izbora i plakata koji su lijepljeni po Srbiji. Nije se Picula sastao ni s oporbom (osim sa zastupnicima oporbe u Narodnoj skupštini Srbije, gdje je razgovarao i sa zastupnicima vladajuće većine), niti s onima koji su mjesecima na ulicama Srbije. Ta insinuacija valjda je trebala skrenuti pozornost od onoga što piše u papirima koje je Picula donio sa sobom u Beograd.

A u svom izvješću izjestitelj Europskog parlamenta za Srbiju napisao je da je zemlja zaostala u europskim integracijama, da postoje ozbiljni problemi u vladavini prava, slobodi medija i borbi protiv korupcije, i da u zemlji vlada politička nestabilnost izazvana studentskim prosvjedima. Sve ono što Srbiji godinama stoji kao omča oko vrata. Čega je svjesno i više od dvije trećine stanovnika Srbije. Ona trećina što misli da Srbija nazaduje i druga trećina koja je nešto blaža i misli da stojimo u mjestu.

Ili ovih tjedana na ulicama tražeći promjene kako više ne bi oni na vlasti (bilo kojoj) bili gospodari naših života. Odgovor na pitanje tko će provesti te promjene još nitko nema.

Jedna od parola, u moru originalnih i kreativnih, je »Beograd je opet svet«. Kao podsjećanje na prosvjede 1996./97. i na parolu »Beograd je svet«. Ali mnogo toga je ovoga puta drugačije, pa i taj svijet s kraja XX. stoljeća nije isti kao ovaj u drugom desetljeću XXI.

Z. V.

Potpisan Ugovor o financiranju NIU *Hrvatska riječ* za 2025. godinu

Ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* **Karolina Bašić** potpisala je u ponedjeljak, 24. veljače, u Pokrajinskoj vladi AP Vojvodine Ugovor o redovitom financiranju koje dodjeljuje Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

Prema Rješenju o dodjeli sredstava izdavačima novina koji objavljuju informacije na jezicima nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica za 2025. godinu opredijeljeno je 530 milijuna dinara u ukupnom iznosu. Za tjednik *Hrvatska riječ*, te podlistke *Hrcko* i *Kužiš* opredijeljeno je 65 milijuna dinara, što je 8 % povećanja u odnosu na prošlu godinu.

Poticaji od 18.000 dinara po hektaru

Javni poziv za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava na osnovne poticaje u biljnoj proizvodnji od 18.000 dinara raspisan je 25. veljače. Poljoprivredni proizvođači svoje će zahtjeve moći podnijeti do 25. ožujka, pripočilo je Ministarstvo poljoprivrede.

Pravo na poticaje ostvaruje pravna osoba, poduzetnik i fizička osoba – nositelj komercijalnog obiteljskog poljoprivrednog gazdinstva, koja je upisana u elektronski Registar poljoprivrednih gazdinstava (eRPG) i nalazi se u aktivnom statusu.

»Prije podnošenja zahtjeva neophodno je da poljoprivrednik obnovi registraciju za tekuću godinu u eRPG«, navode iz resornog Ministarstva.

Podsjećaju da pravo na poticaje imaju isključivo poljoprivredni proizvođači koji prijavljeno zemljište i obrađuju – u svoje ime i za svoj račun.

»Neće ih moći koristiti vlasnici zemlje koji tu zemlju zaista ne obrađuju, već je daju u zakup drugoj osobi«, navode iz Ministarstva.

Poticaji se ostvaruju po površini biljne proizvodnje za zasijane, odnosno zasađene i prijavljene površine pod odgovaraju-

ćom biljnom kulturom, do najviše 100 hektara. Pravo na poticaj se ne može ostvariti za površine poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu koje je podnositelj zahtjeva uzeo u zakup, odnosno na korištenje, osim za poljoprivredno zemljište u državnom vlasništvu koje je uzeo u zakup na javnom nadmetanju u skladu sa zakonom kojim se uređuje poljoprivredno zemljište.

H. R.

Tonino Picula u trodnevnom posjetu Srbiji

Bez susreta s predsjednikom i premijerom

Izvjestitelj Europskog parlamenta (EP) za Srbiju **Tonino Picula** boravio je od 24. do 26. veljače u prvom službenom posjetu Srbiji. Prvog dana posjeta, u ponedjeljak, Picula se sastao s predsjednicom Odbora za europske integracije **Elvirom Kovács** i ministricom za europske integracije **Tanjom Mišćević**.

U razgovoru s Mišćević Picula je osudio »nepotkrijepljene optužbe protiv Europske unije i njenih država članica« u kojima se tvrdi da su one uključene u organiziranje aktualnih prosvjeda predvođenih studentima. Picula je istaknuo kako i dalje postoje veliki nedostaci u kritičnim područjima, poput vladavine prava, slobode medija, izbornog okvira, uporne rasprostranjenosti korupcije i reforme javne uprave.

FOTO: BETA / Miroš Miškov

U saopćenju Ministarstva za europske integracije nakon sastanka navodi se kako je Picula izrazio spremnost Europskog parlamenta da podrži ponovno pokretanje političkih i demokratskih procesa u vezi s europskim putom Srbije koristeći postojeće alate i inicijative za podršku demokraciji.

Mišćević je upoznala Piculu s nadležnostima i aktivnostima ovog Ministarstva, naročito onima koje se odnose na koordiniranje pregovora o pristupanju Srbije EU, kao i s koordinacijom izrade i provođenja Reformske agende zemlje.

Mišćević je rekla i da Srbija aktivno radi na potpunom usklađivanju s pravom i praksom EU do konca 2026. i ukazala na značaj Plana rasta i Reformske agende, u kojima su navedene prioritete mjere za ubrzanje procesa.

Mišćević i Picula razgovarali su i o nacrtu Izvještaja o Srbiji, koji je trenutno u procesu usvajanja u Europskom parlamentu i, kako se navodi u saopćenju Ministarstva, kada bude odobren na plenarnoj sjednici izvještaj će dobiti oblik rezolucije.

Potpredsjednica Narodne skupštine i predsjednica Odbora za europske integracije Elvira Kovács informirala je

Piculu o formiranju i radu Radne grupe za unaprjeđenje izbornog procesa, radi primjene preporuka ODIHR nakon parlamentarnih izbora u travnju 2022. i prosincu 2023.

Ona je informirala Piculu i o procesu izbora članova Savjeta REM-a i pri tome je ukazala na probleme u njihovom radu i u provođenju neophodnih procedura, navodi se u priopćenju i dodaje da je u razgovoru bilo riječi i o usuglašavanju vanjske politike Srbije s politikom EU.

Podsjetimo, Europski parlament je tijekom prethodnog tjedna razmatrao situaciju u Srbiji i tom prilikom je Picula predstavio Nacrt izvještaja o Srbiji u kome se osuđuju nasilni napadi protiv demonstranata i »neutemeljene tvrdnje vlasti« da su zemlje EU uključene u organizaciju studentskih i građanskih prosvjeda. U Nacrtu se pozivaju vlasti u Srbiji da poprave izborne uvjete i potpuno primijene ranije preporuke ODIHR-a. Konstatira se i da Srbija nije napredovala u ispunjavanju kriterija za članstvo, ali se i pozdravljaju koraci na ispunjavanju ekonomskih mjerila.

»Glavni razlozi za zastoj na europskom putu Srbije su u kombinaciji unutarnjih problema s vladavinom prava i nejasne vanjskopolitičke orijentacije zemlje«, izjavio je Picula nakon predstavljanja nacrtu godišnjeg izvještaja o Srbiji.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** poručio je da se on neće sastajati s Toninom Piculom, a nakon njegovog izbora poručio je da se treba ispričati za sve što je govorio o Srbiji.

Drugog dana posjeta Srbiji Picula se sastao s predsjednicom Narodne skupštine **Anom Brnabić** te u odvojenim susretima s predstavnicima oporbe i predstavnicima vladajuće koalicije u Skupštini Srbije. Brnabić je nakon sastanka rekla da uloga izvjestitelja EP treba biti da pomogne Srbiji da se približi EU, ali joj se čini da je njegova jedina želja na toj dužnosti dovesti na vlast oporbu.

Ona je izjavila za TV *Pink* da joj je Picula prenio da je u Srbiji zbog »fact-finding« misije, odnosno na istražnoj misiji, navodeći kako ona shodno tome očekuje da će se kao rezultat tog posjeta, »makar jedna činjenica« naći u rezoluciji koju priprema za Europski parlament i ocijenila da u ovom trenutku u Nacrtu rezolucije nema nijedne činjenice.

Ona je, među ostalim, ocijenila i kako Picula želi da oporba dođe na vlast, jer baštine sve vrijednosti koje baštini i on osobno, navodeći kao primjer kako smatraju da je u Srebrenici počinjen genocid. Također je rekla da se u tom izvještaju spominje da s pažnjom i zabrinutošću prate implementiraju li se preporuke ODIHR-a za unaprjeđenje izbornih uvjeta, ali da Picula ne problematizira što oporba ne sudjeluje u radnoj grupi za to, iako ih vlast uporno poziva.

Međunarodni dan materinskog jezika

14 manjinskih jezika u službenoj upotrebi

U povodu 21. veljače, Međunarodnog dana materinskog jezika, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog istaknulo je da je Vlada Srbije posvećena njegovanju materinjeg jezika, kako većinskog naroda, tako i jezika nacionalnih manjina, svjesna da je jezik od izuzetne važnosti za očuvanje i razvoj identiteta svakog pojedinca. Prakse vezane uz te politike provode se u obrazovanju, medijima, upravnim i sudskim postupcima, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu.

Srbija je 2006. godine ratificirala Europsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima Vijeća Europe, čime je pokazala želju da doprinese zaštiti i očuvanju multikulturalizma i višezjezičnosti u Srbiji. Ratifikacijom ovog međunarodnog akta, posvećenog zaštiti i unaprjeđenju manjinskih jezika, Srbija se obvezala da štiti sve jezike kojima se služe pripadnici nacionalnih manjina i to u obrazovanju, medijima, upravnim i sudskim postupcima, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu. Ova prava propisuje i Ustav Srbije te brojni zakoni i imaju bogatu i raznorodnu primjenu u praksi.

U kontekstu očuvanja jezika nacionalnih manjina Srbija osigurava, osim na srpskom jeziku, cjelokupno obrazovanje na materinjem jeziku na još osam jezika: albanskom, bosanskom, bugarskom, mađarskom, rusinskom, rumunjskom, slovačkom i hrvatskom jeziku. Osim toga, još osam jezika se izučava u okviru nastavnog predmeta materinji jezik s elementima nacionalne kulture: bunjevački, vlaški, makedonski, njemački, romski, slovenski, ukrajinski i češki jezik. Oko 60.000 djece i mladih pohađa nastavu na manjinskim jezicima na svim nivoima obrazovanja, od predškolskog do sveučilišnog nivoa.

Pravo na informiranje na jeziku nacionalne manjine ostvaruje se u tiskanim i elektroničkim medijima, naročito na području Autonomne Pokrajine Vojvodine. Na manjinskim jezicima izdaju se novine, časopisi, publikacije, zbornici, a elektronički mediji, radio i televizija, emitiraju programe na jezicima nacionalnih manjina, dok se, u novije vrijeme, jezici nacionalnih manjina koriste kao sredstvo informiranja, i uopće javne komunikacije, na internet portalima i društvenim mrežama.

Radiotelevizija Vojvodine na svom drugom kanalu emitira program na 13 jezika manjinskih zajednica koje žive na prostoru Vojvodine, najviše na mađarskom, zatim slijede programi na rumunjskom, slovačkom, rusinskom, romskom, hrvatskom, ukrajinskom, makedonskom, bu-

njevačkom, njemačkom, bugarskom, češkom i ruskom jeziku.

Radio Novi Sad na svom drugom programu emitira cjelodnevni radio program na mađarskom jeziku, dok na trećem programu emitira program na 14 jezika. To su: albanski, bugarski, bunjevački, makedonski, njemački, romski, rumunjski, ruski, rusinski, slovački, ukrajinski, hrvatski, crnogorski i češki jezik.

Radiotelevizija Srbije emitira TV i radio programe na albanskom i romskom jeziku. Što se tiče tiskanih medija, prema podacima nadležnog pokrajinskog tajništva koji financira novine koje objavljuju informacije na jezicima

nacionalnih manjina, a koje izdaju izdavači osnovani od nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, za 22 manjinska glasila u 2024. godini izdvojeno je ukupno 490 milijuna dinara.

U Srbiji je u službenoj upotrebi, pored srpskog jezika, još 14 jezika nacionalnih manjina (albanski, bosanski, bugarski, bunjevački, vlaški, mađarski, makedonski, romski, rumunjski, rusinski, slovački, hrvatski, crnogorski i češki) na teritoriju 54 jedinice lokalne samouprave, s tim da su vlaški i romski jezik u službenoj upotrebi samo u pojedinim mjestima.

Srbija je ponosna na politike multikulturalnosti koje postoje, naročito u dijelu višezjezičnosti u javnosti. To je društvena i kulturna vrijednost koja ni od koga i nikada ne smije biti dovedena u pitanje ili osporavana, nego se mora njegovati i stalno razvijati, što su i prakse vlasti u Srbiji, priopćilo je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

H. R.

Održana 48. sjednica HNV-a u Donjem Tavankutu

Usvojena izvješća i planovi profesionalnih ustanova

Na dnevnom redu bila su izvješća o radu i planovi rada HNV-a, ZKVH-a i NIU Hrvatska riječ, imenovan je novi Upravni odbor Fondacije Cro-Fond, a vijećnici su informirani i o kapitalnim projektima koje vodi HNV

Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji održalo je u ponedjeljak, 24. veljače, 48. sjednicu u prostorijama Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame u Donjem Tavankutu. Sjednici je nazočilo 17 vijećnika od 27. Na dnevnom redu bila su izvješća o radu i planovi rada HNV-a, ZKVH-a i NIU *Hrvatska riječ*, imenovan je novi Upravni odbor Fondacije *Cro-Fond*, a vijećnici su informirani i o kapitalnim projektima koje vodi HNV.

Čeliković: 23 milijuna za šest programskih područja

Ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** predstavila je vijećnicima HNV-a program rada ZKVH-a u objedinjenoj raspravi za dvije točke koje su vezane za spomenutu ustanovu. Budući da su dvije točke objedinjene, financijski dio pratio je narativno izlaganje ravnateljice Čeliković.

»Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, u svojstvu našeg osnivača, opredijelilo je ove godine za nas sredstva u visini od 19.000.000 dinara, a to su sredstva koja su opredijeljena za troškove tekućeg rada. Ukupan financijski plan za ovu godinu iznosi 23.000.000 dinara, razliku od 4.000.000 planiramo pokriti iz vlastitih sredstava koja će se realizirati u slučaju uspješnog apliciranja na natječaje i uslužnim radovima ZKVH-a. Napravili smo planove za naših šest programskih područja, za znanstveno-istraživački rad izdvojeno je 4.000.000 dinara. Sljedeća cjelina je arhivsko-bibliografski informacijsko-dokumentacijski, tu je i digitalizacija, za ovu cjelinu je predviđeno 2.900.000 dinara. Treće programsko područje je prezentacija hrvatske kulture, predviđeno je 3.700.000 dinara za ovu namjenu. Četvrto područje jest produkcija novih i koordinacija postojećih aktivnosti. Teren nam pokazuje kako je sve manje Hrvata, što znači da moramo sve češće ići na terenske aktivnosti. Ove godine ćemo uvesti i novu nagradu, a to je Godišnje priznanje ZKVH-a. Bit će dodijeljeno ljudima koji su u prošloj godini ostvarili doprinos hrvatskoj kulturi. Peto područje jest suradnja s drugim institucijama, a šesto programsko područje jest

rad na profiliranju i osnaživanju ljudskih resursa gdje smo predvidjeli 140.000 dinara. Velika nam je želja nabaviti vlastito službeno vozilo sredstvima koja bismo osigurali putem natječaja, imamo troje ljudi koji nemaju automobile, a iz plana ovogodišnjeg programa možete vidjeti kako je sve što radimo vezano za teren«, rekla je Čeliković i dodala kako za nekoliko dana odlazi u mirovinu.

Nakon kratke i konstruktivne rasprave točke vezane za ZKVH usvojene su jednoglasno.

Bašić: Povećanje sredstava iz Pokrajine za 8 %

Ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* **Karolina Bašić** govorila je o poslovanju NIU *Hrvatska riječ* u prošloj godini i planu za 2025. godinu. Tijekom 2024. prihod u proračun ustanove iznosio je 69.955.000 dinara, a rashod je iznosio 69.910.000 dinara. Ravnateljica je u svom izvješću istaknula kako su u odnosu na 2023. godinu znatno povećana sredstva koja su ostvarena putem natječaja. U 2023. to je bilo 2.894.000 dinara, a prošle godine 15.571.597 dinara. U pitanju je bio investicijski projekt NIU *Hrvatska riječ* za TV studio *Matica* koji je uz pomoć sredstava prekogranične suradnje Ministarstva regionalnog razvoja Republike Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i napravljen.

»Projekt TV studio *Matica* nam je najuspješniji projekt koji smo realizirali prošle godine, a partner na projektu nam je *Plava vinkovačka televizija*. Od 32 projekta koji su bili odobreni, samo tri su bila investicijska, a jedan od njih je bio naš. Projekt je uspješno opravdan, sve procedure su ispoštovane, a sredstva su refundirana«, rekla je Karolina Bašić.

Govoreći o planu u 2025. godini ravnateljica Bašić je na početku istaknula kako je ostvareno povećanje redovitih sredstava od Pokrajinske vlade za ovu godinu u iznosu od 8 % i ukupni iznos je 65.395.000 dinara.

»Predviđena sredstva koja se očekuju iz projektnog financiranja u planu iznose 5.000.000 dinara, ali očekujemo i više zbog predane aplikacije na Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije na investicijski

projekt. Kada su u pitanju online platforme, radit ćemo na novoj web stranici tjednika. Sredstva za ovu namjenu već su ostvorena putem natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Nastavit ćemo se baviti društvenim mrežama poput Facebooka i Instagrama, raditi plaćene promocije radi većeg dometa sadržaja i povećanja broja pratitelja, a zbog svega što je planirano u studiju, uskoro ćemo pokrenuti i Youtube kanal. Planiramo završetak opremanja TV studija *Matica* osiguravanjem novih sredstava kroz investicijske projekte prekogranične suradnje. Zbog stavki koje su zaista skupe ponovno smo se odlučili na investicijski projekt. Nastavit će se snimanje emisije *Hrvatska rič iz Vojvodine*, a ono čime ćemo se još baviti je snimanje emisija novih formata i kraćih video priloga koji će biti prilagođeni društvenim mrežama. Povećanje mase plaća za 9 % je upravo iz razloga zapošljavanja zamjenika djelatnika koji su na bolovanju i novih zaposlenika za rad u studiju. Planiramo i aplicirati na natječaj Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske radi angažiranja dodatnih suradnika za potrebe studija. Budući da ćemo imati izuzetan studio, planiramo i izdavanje studija drugim produkcijskim kućama kako bismo ostvarili i prihode na ovaj način«, zaključila je Karolina Bašić.

HVN: Suvenirnica, rekreacijski centar, Putevima Gospe od Suza...

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** nastavila je sjednici izlaganjem o godišnjem izvješću HNV-a za 2024. godinu i planu rada HNV-a za 2025. godinu. Kao najvažniji

ishod prošle godine Jasna Vojnić je navela ulazak predstavnika Hrvata iz Srbije u Hrvatski sabor što je, kako je ocijenila, povijesni događaj za našu zajednicu. Drugi ishod koji je navela je gradnja i otvorenje jaslica pri vrtiću *Marija Petković – Sunčica*, taj projekt je koštao 402.533 eura. Obnovljeno je igralište *Marija Petković – Biser* u Aleksandrovu, što je koštalo 65.630 eura.

»Tu je i novi program prekogranične suradnje između Srbije i Hrvatske putem kojeg je dodijeljeno 1.537.254 eura. Dodijelili smo 94 stipendije za studente koji studiraju u Srbiji, 86 stipendija preko Središnjeg državnog ureda, a 4+4 stipendije preko Krapinsko-zagorske i Bjelovarsko-bilogorske županije, skupa te stipendije iznose 135.000 eura. Obnovljen je krov na staroj zgradi HNV-a, tu je sustavno financiranje od strane županija na čemu smo im izuzetno zahvalni jer se ta sredstva koriste za redoviti rad HNV-a. Osigurani su domovi za 18 studenata i još stipendija u Hrvatskoj. Jedan od glavnih problema su preskromne dotacije za redoviti rad od strane Republike Srbije koje ukupno iznose 23.000.000 dinara. Bez obzira na to, ukupni proračun HNV-a u 2024. godini iznosio je 290.000.000 dinara, samo iz razloga što smo iz Hrvatske dobili sredstva. Od 2016. godine do danas iznos dotacija iz Hrvatske povećao se za 79 puta. Ono što treba naglasiti, sredstva koja dobijamo iz Hrvatske nisu za redoviti rad HNV-a, nego isključivo za unaprijed točno određene projekte. Jedan od kapitalnih projekata kojem ćemo se posvetiti ove godine jeste *Suvenirnica* koja će biti u podrumu starog HNV-a. Projekt *Rasti gdje si posijan* je završen, uskoro je otvaranje posljednjeg vrtića u Tavankutu«, ovim riječima je Jasna Vojnić završila izvješće za prošlu godinu.

U planu za 2025. godinu Vojnić je navela ključne stvari.

»Planira se više raditi na projektu *Sagradi mlin gdje je voda*, ostvarit ćemo dogovorenu suradnju s novim ministrom poljoprivrede iz Hrvatske, započet ćemo programe pomoći za socijalnu skrb gdje će se raspisati natječaj. Predali smo još jedan projekt koji se zove *Putevima Gospe od Suza*, ona postoji na tri mjesta u svijetu: Bunarić, Pleternica i Siracusa. Cilj nam je povezati ta tri mjesta i oživjeti naš Bunarić. Rekreativski centar na primorju je još jedan ovogodišnji prioritet«, rekla je Vojnić.

Vijećnica **Nevena Baštovanović** pitala je tijekom rasprave što se događa na planu Nacrta strategije kulture HNV-a. Vojnić joj je odgovorila kako je on završen, ali nije prezentiran na sjednici, te će nakon obavljene javne rasprave on biti stavljen na usvajanje na sjednicu vijeća. Sve točke vezane za HNV su usvojene jednoglasno.

U nastavku sjednice predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Marinko Katić** govorio je o kapitalnim projektima HNV-a. Osvrnuo se na projekte *Sedam matica*, *Suvenirnica*, suradnju s Ministarstvom poljoprivrede Republike Hrvatske, rekreativsko-edukacijski centar na moru i predstavio trenutne statuse tih projekata. Ova točka nije imala usvajanje, već je bila u formi informacije za vijećnike.

Dodatna točka: Cro-Fond

Odluka o razrješavanju i imenovanju članova Upravnog odbora Fondacije *Cro-Fond* u dnevni red sjednice uvrštena je naknadno. Jasna Vojnić je objasnila kako se točka zato naknadno stavila na dnevni red jer je čekala svoj povratak u Suboticu kako bi obavila potrebne raz-

govore vezane za ovu točku. Za nove članove Upravnog odbora predloženi su **Mladen Petreš** iz Donjeg Tavan-kuta za predsjednika, **Goran Žeravica** iz Šida za člana, **Marinko Kujundžić** iz Subotice za člana, **Marijana Temunović** iz Subotice za člana i **Željko Horvat** iz Opova za člana.

U raspravi je vijećnica Nevena Baštovanović rekla kako neće glasati za ovu točku dnevnog reda.

»Apelirala bih na pravovremenu pripremu materijala. Mislim da je ovo presedan, ujutro stigne materijal koji navečer ide na usvajanje. Dopuna materijala stigla je prije tri dana, jutros je bila još jedna telefonska sjednica. One su česte, teme na njima su važne, a na taj način izostaje konzultativni moment predstavljanja, nisu dostavljene biografije ljudi koji se predlažu. Apeliram ubuduće na pravovremenost i poštovanje procedure i standarda. U tom kontekstu, samo iz principa, bit ću protiv ove točke«, rekla je Baštovanović.

Jasna Vojnić joj je odgovorila:

»Nije ovo presedan, već je i praksa koja će biti nadalje. Moram pojasniti, niste bili vijećnica u prošlim mandatima, praksa je bila pet minuta prije sjednice dostaviti neki materijal koji je tek pristigao. Takve stvari se događaju. Materijal se pripremao dva mjeseca i sve je urađeno profesionalno. Mislim da je poštenije što sam se uživo konzultirala s **Lazarom Cvijinom**, nego da smo sve riješili preko telefona. Sve je to prema poslovniku o radu«, naglasila je Vojnić.

Točka je na koncu usvojena s jednim glasom protiv.

Ivan Ušumović

Kralj Tomislav »rex Chroatorum«

Godine 925. papa Ivan X. je vladara Tomislava u pismu nazvao »kraljem Hrvata« (rex Chroatorum) pa se ta godina od 19. stoljeća smatra godinom kada je Hrvatska od kneževine postala kraljevina

Odlukom Hrvatskog sabora ova 2025. godina proglašena je »Godinom obilježavanja 1.100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva«. Inicijativu za to podnijeli su Družba *Braća hrvatskoga zmaja* i Matica hrvatska, uz potporu Ministarstva kulture i medija te Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Diljem Hrvatske, ali i u Bosni i Hercegovini i drugdje gdje žive Hrvati, započeo je niz raznih manifestacija (poput izložbe »Duvno polje – kraljevsko prijestolje: Suvremena interpretacija predaje o krunidbi kralja Tomislava« u zagrebačkom Etnografskom muzeju) i proslava u spomen na vladara **Tomislava** kojeg je u pismu iz 925. papa **Ivan X.**

glagoljici i crkvenoslavenskom jeziku u bogoslužju, koji će u idućim stoljećima postati kulturnim i identitetskim obilježjem Hrvata.

Programi tijekom godine

Prema pisanju medija, »Godina obilježavanja 1.100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva« jedinstvena je prilika za isticanje bogate kulturne baštine hrvatskog naroda, uključujući hrvatski jezik, umjetnost i arhitekturu koji su obilježili proteklo tisućljeće. U obilježavanje ove važne obljetnice uključit će se važne nacionalne kulturne i obrazovne insti-

tucije, a od Vlade Hrvatske ključnu ulogu u pripremi programa i financiranju aktivnosti imaju Ministarstvo kulture i medija i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. Hrvatska biskupska konferencija i Družba *Braća hrvatskoga zmaja* pripremili su sveobuhvatne programe obilježavanja ove istaknute obljetnice baš kao i pojedini gradovi i županije u Hrvatskoj, ali i Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo kulture i medija koordinira pripremu središnje izložbe koja će na jesen biti otvorena u Galeriji *Klovićevi dvori*, koju je inicirao Hrvatski državni arhiv uz sudjelovanje brojnih kulturnih i znanstvenih institucija u Hrvatskoj, a kojom će se ukupnoj hrvatskoj javnosti predstaviti svi bitni elementi hrvatske državnosti u razdoblju od prvih hrvatskih vladara do 1918. godine.

Hrvatska biskupska konferencija u svibnju u Splitu organizira međunarodni znanstveni skup »Početci Kraljevstva. Splitski crkveni sabori, Tomislav i njegovo doba o 1.100. obljetnici« u čiju se organizaciju uključio i Arheološki muzej u Splitu, koji u isto vrijeme najavljuje otvorenje izložbe »Crkvene prilike u Hrvatskom Kraljevstvu od 9. do 11. stoljeća« o splitskim crkvenim saborima koji su od iznimne važnosti za poznavanje i tumačenje crkvenog ustroja hrvatske srednjovjekovne države. U suradnji s Hrvatskom biskupskom konferencijom Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih organizira *Vjeronaučnu olimpijadu* na temu 1.100. godina od Splitskih crkvenih sabora i početaka Hrvatskog Kraljevstva. Glazbeno-scenska djela posvećena kralju Tomislavu bit će izvedena u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu i Splitu.

Oton Iveković, *Krunidba kralja Tomislava*, 1905.

nazvao »kraljem Hrvata« (rex Chroatorum), pa se ta godina od 19. stoljeća smatra godinom kada je Hrvatska od kneževine postala kraljevina. Odnosno, prema mišljenju starije historiografije, kako navodi povjesničar i bohemist **Marijan Lipovac**, te se godine Tomislav okrunio za kralja, premda o samoj krunidbi u povijesnim izvorima nema nikakvih podataka, kao niti o Duvanjskom polju kao mjestu krunidbe.

Smatra se kako je spomenuti događaj imao ključnu ulogu u oblikovanju hrvatskog nacionalnog identiteta i suverenosti. Jednako tako, s početkom Hrvatskog Kraljevstva, koje je pripadalo zapadnom kršćanskom naslijeđu, na hrvatskim se prostorima pojavljuju prvi dokumentirani spisi o

 Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu (izvor: glip-toteka.hazu.hr)

Družba *Braća hrvatskog zmaja* osmislila je tridesetak raznih projekata od kojih se ističe podizanje spomenika *Dolazak Hrvata na Jadran* na nekom od frekventnih mjesta na autocesti Zagreb – Dubrovnik koja bi, po zamisli Družbe, trebala dobiti ime *Autocesta kralj Tomislav*. Također se planira katalogizirati i mapirati sva spomen-obilježja podignuta u počast tisućitoj obljetnici Hrvatskog kraljevstva, zasaditi 1.100 stabala lipe u Petrinji, objaviti *Leksikon Hrvatskog Kraljevstva i kralja Tomislava* te niz drugih publikacija.

Tko je bio Tomislav?

Kako navodi *Hrvatska enciklopedija*, Tomislav je bio hrvatski vladar približno od 910. do 928. godine. Njegovo podrijetlo nije poznato, ali je vjerojatno potjecao iz dinastije **Trpimirovića**. **Toma Arhiđakon** zabilježio je da je Tomislav bio knez (dux) 914. god., što je jedini potpuno pouzdani podatak o njemu. Ostali podatci potječu iz potonjih ili nepotpuno pouzdanih izvora. Na temelju djela *Historia salonitana maior* (XVI.–XVII. st.), koje sadrži bilješke o splitskim crkvenim saborima 925. i 928., te pisma papa **Ivana X.** i **Lava VI.**, zaključuje se da je Tomislav bio prvi hrvatski vladar koji je koristio naslov kralja (rex), te da je upravljao dalmatinskim gradovima i otocima, koji su inače bili u vlasti Bizanta. No, Tomislav se spominje samo u svezi s prvim saborom, pa se ne zna je li pribivao i drugomu i je li tada još uopće bio živ. Tek u XIX. st. **Franjo Rački** i **Ivan Kukuljević Sakcinski** pišu o Tomislavu kao prvome hrvatskom kralju, koji se okrunio 925. nakon pobjeda nad Mađarima i Bugarima. Slobodno protumačivši podatke iz *Ljetopisa popa Dukljanina* Kukuljević je stvorio tezu o Tomislavovoj krunidbi na Duvanjskom polju. Kult Tomislava kao prvog okrunjenoga hrvatskoga kralja održao se unatoč potonjim kritičkim osvrtima hrvatskih povjesničara na historiografska tumačenja XIX. stoljeća.

Milenijske proslave i u Vojvodini

Prije stotinu godina, 1925., diljem Kraljevine SHS organizirane su proslave tisućite obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Središnje proslave održane su u Zagrebu. U Subotici su bile dvije milenijske proslave: prva, jugoslavenska, bila je manjeg opsega i održana je 8. rujna pod patronatom gradskih vlasti i Sokolske organizacije, a druga, veća i masovnija, održana je 20. rujna, pod vodstvom hrvatskih udruga (u prvom redu Hrvatskog pjevačkog društva *Nevjen*) i Bunjevačko-šokačke stranke. U Srijemskoj Mitrovici proslava je bila 11. listopada.

Istom prigodom u mnogim su mjestima sa značajnim hrvatskim stonovništvom postavljene spomen-ploče u čast kralja Tomislava, pa tako i u Subotici, Srijemskoj Mitrovici, Petrovaradinu, Zemunu, Golubincima, Šidu i Moroviću. U srijemskim mjestima ploče postoje i danas dok to nije slučaj sa Suboticom gdje je ploča bila postavljena na zgradi žandarmerijske komande na Trgu kralja Tomislava (ugao Ulice Sándora Petőfija i Karađorđeve ceste). Opširnije o milenijskim proslavama u Vojvodini planiramo pisati tijekom godine.

 Spomen ploča kralju Tomislavu na crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu

Hrvati iz Vojvodine dali su svoj prinos i kada je riječ o poznatoj monumentalnoj skulpturi s prikazom kralja Tomislava na konju postavljenoj kod željezničkog kolodvora u Zagrebu. Skulpturu je izradio kipar **Robert Frangeš Mihaonović** (1872. – 1940.) podrijetlom iz Srijemske Mitrovice.

Ovogodišnja, 1100. obljetnica planira se obilježiti i u Srbiji. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata planira, u suradnji s Katoličkom crkvom, organizirati program koji će uz svetu misu sadržavati i izložbu o milenijskoj proslavi Hrvatskog kraljevstva 1925. u vojvođanskim mjestima.

D. B. P.

Marija Šeremešić, predsjednica UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora

»Ide Šeremešićka, bit će opet nova knjiga«

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Marija Šeremešić predsjednica je Udruge građana *Urbani Šokci* iz Sombora. Udruga organizira *Dane hrvatske kulture u Somboru* i Međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič*. Prije nego što je 2008. godine osnovala udrugu bila je članica HKUD-a *Vladimir Nazor*, redateljica *Nazorovih* kazališnih predstava. Njenim zalaganjem, kao članicom Odbora HNV-a za obrazovanje prije 20 godina u Somboru je formiran odjel učenika koji su pohađali izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. *Urbani Šokci* nisu kulturno-umjetničko društvo već se očuvanjem naslijeđa Šokaca bave

objavljivanjem knjiga, prikazom običaja, organiziranjem znanstvenih okruglih stolova.

Marija Šeremešić rođena je u Somboru, ali je ostala vezana za Monoštor i Šokadiju. O Monošturu i njegovim ljudima napisala je petnaestak knjiga. Posljednja je objavljena krajem prošle godine, a materijal za novu monoštorsku priču već se priprema. Za sebe kaže da je kroničar Monoštora i njegovih ljudi.

► **Zašto ste odlučiti istraživati o Monošturu i sve ono što čini povijest, što čine ljudi, događaji pretočiti u knjige?**

Imam puno suradnika. Otvorena mi je svaka kuća. Čak se nekada znaju i uvrijediti i kazati: »pa kod mene niste bili«. Nažalost, starih ljudi je sve manje, ali mislim da smo uspjeli uhvatiti neke priče, zapisati ono što je trebalo. Nadam se da će netko od mladih iz sela krenuti mojim stopama. Ima, na sreću, još kazivača, ima i ideja, bit će i novih knjiga

Rođena sam u Somboru, ali sam podrijetlom iz Monoštora i uvijek su me interesirali običaji, ljudi, pjesme, sve što se tiče Monoštora. Onda sam krenula istraživati što ima zapisano, ali ti podaci su bili skromni, pa sam krenula sama istraživati i pisati.

► **Pisali ste o povijesti Monoštora, ali ste priče o Monoštoru i njegovim ljudima stavili i u suvremeni kontekst, pa se može reći da su te knjige i svojevrsan turistički vodič sela?**

Takve su tri posljednje knjige i na neki način one su mi najdraže i najbogatije i možda najsvrsishodnije za današnje vrijeme. U tim knjigama piše o udrugama koje rade, ljudima koji su zaslužni za nešto u selu i ljudima koji imaju neke svoje zanimljive posebne priče.

► **Prije osnutka *Urbanih Šokaca* napisali ste dvije knjige: s Antoniom Čota *Dukat ravnice* i kao jedina autorica knjigu *Tragovi sjećanja*. Prva knjiga objavljena u nakladi UG-a *Urbani Šokci* bila je knjiga pjesama Stipana Bešlina *Tajanstvenosti trag*. Ove godine 105. je obljetnica njegovog rođenja, pa je prilika i prisjetiti se kako ste 2011. godine uspjeli skupiti njegov rukopis i objaviti zbirku u kojoj je većina pjesama prvi puta objavljena?**

Listajući literaturu **Jurja Lončarevića** koji je pisao o šokačkim pjesnicima naišla sam i na **Stipana Bešlina** iz Monoštora. Raspitivala sam se u selu, ali nitko nije znao ništa konkretno kazati, znali su za tu obitelj, da je bio neki mladić, čudan koji je rano preminuo. Išao je po selu s papirićem, nešto zapisivao. To je bilo sve što sam saznala. Juraj Lončarević 1970. godine objavio je četrdesetak Bešlinovih pjesama u zbirci izvučenoj na šapirografu kojoj je dao naziv *Zaljubljeni proljeće*. Pjesme su mu objavljivane u raznim časopisima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, u katoličkim listovima, ušao je u enciklopedije, ali se uvijek pisalo da je to dio njegovih pjesama.

Počela sam tragati za Bešlinovim rukopisima. Konkretno, potaknuo me je tekst u kome je objavljeno da je čitava zbirka izgubljena. Krenula sam u potragu za tim materijalom i naravno sve rukopise našla sam u podrumu crkve sv. Petra i Pavla u Monošturu. U kartonskoj kutiji. Pjesme su bile pisane rukom, tipkane na pisačem stroju, ispravljene, bile su po tri-četiri verzije jedne iste pjesme. Uz pomoć prof. dr. sc. **Sanje Vulić** sredila sam rukopis i došli smo do 99 pjesama. Neke su bile objavljene, a oko 40 pjesama nije bilo nikada objavljeno. Bešlin je pjesnik koji je neopravdano zaboravljen, pjesnik koji je u svom kratkom životu bio stradalnik upornog nastojanja da sačuva svoj hrvatski identitet. Zato smo mi kao udruga ulo-

žili veliki napor da ljudi saznaju tko je bio Stipan Bešlin i što je uradio u svom kratkom životu. Poživio je samo 21 godinu, ali procjene su da bi, da je duže živio, bio u rangu **Kranjčevića** ili **Matoša**.

► **Zanimljiva je priča i o tome kako ste objavili roman *Kraj našeg Dunava* čiji je autor svećenik Josip Pašić, odnosno kako ste prikupili dijelove tog romana.**

Josip Pašić bio je vršnjak mog oca i dok je živio u Monošturu živjeli su u istoj ulici. Razlika je godinu dana, ali zajedno su pošli u prvi razred. Poslije sam čula da je Pašić svećenik. Istražujući u somborskoj gradskoj knjižnici našla sam *Naše novine*, koje su 1943. i 1944. godine tiskane na hrvatskom jeziku. Pronašla sam Pašićeve tekstove o obitelji, blagdanima, pa roman u nastavcima *Plavi anđeo*, spominje se Josip Pašić, pa spisateljica **Dell Mar**, što je bio njegov pseudonim. Listajući *Naše novine* vidim naslov *Kraj našeg Dunava* i na početku spominje se Kurtala. Kurtala je kraj Monoštora iz koga je moj suprug.

Počela sam čitati nastavke, ali te novine su bile u podrumu, bile su oštećene od poplava, zbog koje je propao i dio zbirke etnomuzikologa **Vinka Žganca**. Iskopala sam te novine iz podruma, prosušila, i na sreću te novine su ukoričene kasnije i digitalizirane. Čitam, događa se radnja u Monošturu, malo istražujući o Pašiću doznala sam za roman *Krv se suši*. Istražujući po knjižnicama, arhivama, Monošturu došla sam do nekoliko njegovih objavljenih knjiga, koje nažalost na našim prostorima nisu toliko poznate, jer je kao svećenik hrvatske orijentacije bio premještan na različita mjesta na službu. Prvo sam počela fotografirati stranice novina, pa su mi onda dozvolili da iznesem novine i fotokopiram stranice na kojima je u nastavcima objavljen Pašićev roman *Kraj našeg Dunava*. Taj originalni rukopis objavili smo kao roman *Kraj našeg Dunava*, u nakladi UG-a *Urbani Šokci*.

► **Josip Pašić u ovom romanu piše i o jednom križu u Monošturu, a koliko znam u tijeku je inicijativa da se taj križ ponovo podigne. Zašto je on značajan?**

Monoštor je nekada bio bliže toku Dunava i prva crkva od blata i prvi križ bili su na Kurtali, koja je kasnije poplavljena. Pašić roman završava riječima: »Ali ono mjesto gdje je bila nekadašnja crkva Monoštorci još ni dan danas nisu zaboravili. Njima je to mjesto još uvijek sveto. Veliki drveni križ još uvijek ondje stoji. On je nijem, on ne govori, ali njegovo je postojanje velika priča.

On stoji i čuva uspomenu o davnim vremenima. Zato je taj stari drveni križ svakom Šokcu mio i drag i dok ne

bude i zadnji Šokac zaklopio umorne oči, dotle će i taj križ uvijek tamo stajati». Tog križa tamo više nema, ali u suradnji s mjesnom zajednicom, udrugama u selu, na moj poticaj, radimo na tome da se na tom mjestu ponovno podigne križ. Sada smo u fazi traženja suglasnosti od Grada Sombora.

► **Josip Pašić rođen je u Monoštoru 1913. godine. Pisanjem se bavio od gimnazijskih dana. Teološki fakultet završio u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1939. u Subotici. Bio je župnik u župama u Vojvodini i Hrvatskoj. Poseban trag ostavio je u Pakracu gdje je bio župnik od 1955. Kao pakrački župnik umirovljen je 1983. i od tada je živio u Zagrebu i bio katedralni ispovjednik.**

Premинуo je 22. svibnja 2010. u Zagrebu, a pokopan na mjesnom groblju u Pakracu. Vi ste se pred kraj njegovog života i susreli i zagovarali. Koliko Vam je pomogao razgovor s njim?

Susreli smo se kada je bio već umirovljenik u domu na Kaptolu i pri tom prvom susretu govorio mi je o doseljavanju Šokaca u Monoštor. Nisu svi Šokci doseljeni s franjevcima. Bilo je tri vala doseljavanja tako da možemo reći da su Šokci iz Monoštora i Berega doseljeni u tri vala iz različitih krajeva. Nažalost, zbog njegovog zdravstvenog stanja nije bio moguć duži razgovor. Kada sam naredni put otišla, samo mi je uspio reći da se sva njegova pisana zaostavština nalazi u Pakracu. No, teško uspostavljamo kontakte i još nismo uspjeli doći do tih rukopisa.

► **Ove dvije knjige svakako su značajan kulturni doprinos ne samo Monoštoru već i šire. Ali osim knjiga drugih autora, objavili se više Vaših autorskih knjiga o Monoštoru. Jedna od prvih je rječnik monoštorskog govora *Bile riči*. Riječi iz rječnika prikupljali ste godinama, zapisivali, sistematizirali i zapravo je ovaj rječnik rezultat višegodišnjeg rada. Koliko je važan bio razgovor s kazivačima, obilazak Monoštora?**

Rekla bih da je to jedan zapis riječi koje su u uporabi bile 60-ih godina prošlog stoljeća. *Bile riči*, znači prošle i bile kao čiste, neokaljane. Sada je tih *riči* ostalo toliko da bi mogle stati u jednu škatuljicu.

Uz pomoć kazivača prikupila sam 2.700 riječi. Trudila sam se da u rječniku budu riječi koje se koriste samo u Monoštoru, ne i u drugim mjestima. One se danas ne koriste ni u Monoštoru i mnogi ne znaju njihovo značenje. Prof. dr. sc. **Ljiljana Kolenić** akcentirala je riječi i hvala joj na tome i na svakoj pomoći.

► **Možda nije baš kronološkim redom, ali među zanimljive knjige svakako spada i kuharica monoštorskih jila *Ajte s nama*. Neobičan naziv za jedan kuhar. Što znači to *Ajte s nama*?**

Živjeli smo u Somboru, ali sam često u Monoštoru bila kod *majke*, ujaka i ujne. Svaki puta kada bi se došlo s njive, kuhala bi se večera, jer nije bilo vremena za kuhanje užine u podne. Ako netko dođe u vrijeme večere govorio bi: »nazdravlje vam večera«, a domaćini bi odgovorili: »ajte s nama«. Nije ovo neka ozbiljna kuharica, to je jed-

no sjećanje na stara *jila*, izraze i na recepte koji su recepti bez recepata, bez gramaže, sve od oka. Naravno, kuhar je na šokačkoj monoštorskoj ikavici.

► **Napisali ste i nekoliko knjiga o povijesti Monoštora. Uz Vas u prvoj knjizi autor je bio i suprug Martin Šeremešić. Tom temom bavili ste se u četiri knjige. Kakva je povijest doseljavanja Šokaca u Monoštor?**

Suprug i ja smo godinama čitali stare časopise, periodiku, kalendare i svi tekstovi koji su bili o Hrvatima na ovim prostorima uglavnom su bili o Bunjevcima. Tek po nekoliko rečenica o Šokcima. **Martin** je te rečenice prepisivao i tako smo ipak skupili dosta podataka o doseljavanju Šokaca, njihovoj povijesti i došli smo do toga da se od tog materijala mogla napraviti jedna knjiga iako o doseljavanju Šokaca na prostor Gornjeg Podunavlja nema puno podataka. Značajniji izvori mogli bi se vjerojatno naći u arhivu u Beču ili Turskoj, ali nama je to nedostupno. Još u vrijeme tvrđave Bodrog koja je bila građena od blata i pruća, koja je bila veoma nestabilna,

Dunav je rušio tu tvrđavu, koju su napadali Tatai, austro-ugarski car je shvatio da se takva tvrđava ne može obnoviti da bi bila sposobna za obranu. Prema dostupnim podacima koji se nalaze i u arhivama u Dalmaciji, iz područja Klisa doseljeno je oko 40 obitelji klesara, čak je donijet i kamen iz Dalmacije. Doseljeni su na obale Dunava oko Berega i Monoštora i tu su naseljeni da bi izgradili temelje za tvrđavu Bodrog. To su bili prvi Šokci naseljeni u Gornjem Podunavlju. Drugi val došao je s franjevcima i prema kazivanju Josipa Pašića treća skupina stigla je iz Hercegovine. O tom trećem doseljavanju imam jako malo podataka i ne znam gdje bih ih našla. Josip Pašić istraživao je svoju obitelj i došao je do podatka da obiteljski nadimak **Pašini** vuče korijene od pretka **Paskala** iz Hercegovine. Evo samo nekoliko ključnih godina koje su objavljene u knjizi *Monoštor u povijesti II*. Bodrog, zemljana utvrda na obali Dunava spominje se 896. godine, 1241. Tatai su razorili utvrdu, 1270. godine za vrijeme Turaka Bodrog pripada Somborskoj nahiji, ugarski kralj **Lajos** svećenike glagoljaše dovodi 1368. godine...

► **U Vašim knjigama pisali ste ne samo o doseljavanju Šokaca već i o raseljavanju. Znamo da su se Šokci doseljavali u Sombor, da je postojao šokački kraj, ali zanimljivo je da su se monoštorski Šokci selili i u Slavoniju. U koja mjesta i što je potaknulo te seobe?**

Prije Prvog svjetskog rata u Sombor je doseljeno nekoliko obitelji, i to iz Monoštora. Nakon Drugog svjetskog rata počelo je masovnije doseljavanje u Sombor. Bili su to ljudi koji su se bavili običnim poslovima, ali su željeli školovati svoju djecu, osigurati im bolji život. Svi su se doseljavali u isti kraj Sombora koji se i zvao šokački kraj. To je danas dio grada koji nije daleko od centra, ali nekad je to bila periferija, močvarni teren koji je plavila Mostonga, ali ljudi su tu gradili kuće. I po 11 šokačkih obitelji koje su tu sagradile kuće i naziv šokački kraj. Zanimljiva je ta

potreba da budu blizu jedni drugima i u novoj sredini. Sjećam se zajedničkih svibanjskih pobožnosti. Onda su došla druga vremena, Šokci su se počeli utapati u građansku sredinu i šokački kraj ostao je samo u sjećanjima.

► **Monoštorci su se selili i u Slavoniju. Ima li tamo još traga monoštorskih korijena?**

Istočna Slavonija i okolica Vinkovaca prostori su u kojima ima puno obitelji koje su nakon raspada graničarske krajine naselili te prostore. Najviše ih je bilo iz Monoštora, nešto manje iz Berega i šokačkih mjesta južnije od Monoštora. **Tomo Šalić** iz Vinkovaca ustupio mi je materijal u kome se vidi koje su obitelji iz Monoštora doseljene u Mrazović, Retkovce. U prvom valu doseljeno je oko 70 obitelji u Slavoniju. Njihovi potomci sada žive po cijelom svijetu.

► **Govorili smo samo o nekim knjigama o Monoštoru. Koliko ste napisali knjiga o Šokcima, Monoštoru i što ste sve obradili?**

Uz zbornike radova u kojima su također radovi o Monoštoru mislim da je 16 ili 17 knjiga. Pisala sam o povijesti, toponimima, nošnji, Šokcima i bećarcima s notnim zapisima koje je uradila prof. **Milica Lerić**, životima pojedinaca, udrugama u Monoštoru, igrankama, u jednoj od knjiga su i 33 dalmatinske pjesme koje su se 60-ih godina prošlog stoljeća svirale na igrankama i svadbama, o starim sviračima, obrednim pjesmama, običajima, načinima oblačenja u korizmi... Mislim da sam obuhvatila veliki dio života u Monoštoru.

► **Može li se onda reći da ste Vi kroničarka Monoštora, njegovih ljudi, života i tradicije?**

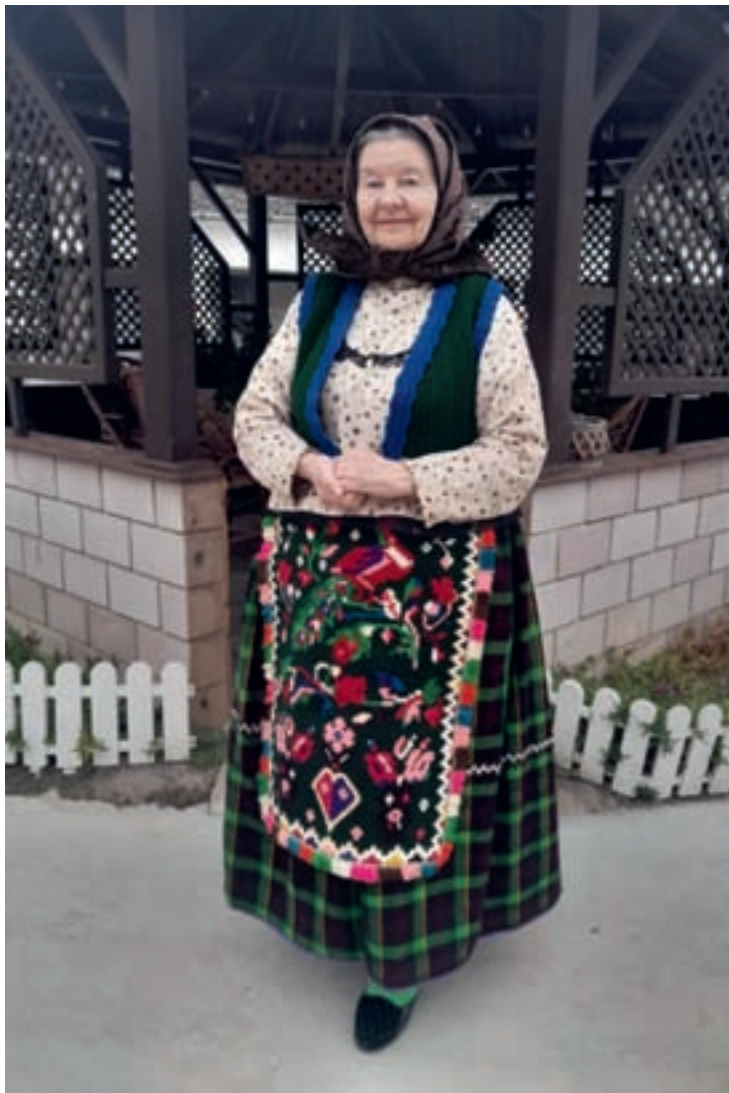
Jesam. Zaljubljena u Monoštor, šetač i zapisivač. U selu već kažu: »ide Šeremešićka, bit će nova knjiga«.

► **Ima onda simbolike u naslovu posljednje knjige *Korak po korak kroz svaki sokak*. Razgovarate s ljudima, pitate, zavirujete u obiteljske arhive. Kolika su Vam pomoć kazivači u selu, tako da kažem suradnici na terenu?**

Imam puno suradnika. Otvorena mi je svaka kuća. Čak se nekada znaju i uvrijediti i kazati: pa kod mene niste bili. Nažalost, starih ljudi je sve manje, ali mislim da smo uspjeli uhvatiti neke priče, zapisati ono što je trebalo. Nadam se da će netko od mladih iz sela krenuti mojim stopama. Ima, na sreću još kazivača, ima i ideja, bit će i novih knjiga.

► **Znači, Monoštorci su u pravu kada kažu »ide Šeremešićka, bit će nova knjiga«?**

Jesu. Pripremam dvije knjige. Jedna će biti o znamenitim Monoštorcima. Među njima je 13 svećenika koji su se školovali u Hrvatskoj i koji su pisali i govorili hrvatskim jezikom. Samo godinu i pol dana između dva svjetska rata škola u Monoštoru nosila je ime **Josipa Jurja Strossmayera** i samo godinu i pol dana hrvatski je bio u službenoj uporabi. Imamo doktore znanosti, kardiologe, znanstvenike po svijetu. Oni su ponos Monoštora i za-

služili su da se o njima piše. Knjiga će biti dvojezična: na hrvatskom i srpskom jeziku.

► **Knjige pišete na ikavici, hrvatskom i srpskom jeziku. Zašto?**

Monoštorski govor je ikavica koja se sve više gubi i tako se gubi jedno od obilježja identiteta. Neke knjige mogu se pisati na dijalektu, neke ne i kako bi svi bili zadovoljni knjiga koju pripremam bit će dvojezična.

► **Na kraju ovog razgovora da najavimo Međunarodni okrugli stol O Šokcima je rič koji će u svibnju biti održan u Somboru. Što je tema ove godine?**

U okviru *Dana hrvatske kulture*, koji je naš najznačajniji program, održavamo i okrugli stol *O Šokcima je rič*. Sudjeluju mladi istraživači iz šokačkog Podunavlja koji pišu o svojim mjestima i moje drage suradnice koje su pomogle da stvorimo četiri-pet znanstvenih knjiga. To su prof. dr. sc. Liljana Kolenić, prof. dr. sc. **Emina Berbić Kolar**, prof. dr. sc. **Silvija Ćurak**, prof. dr. sc. **Anica Bilić**. One su naše dugogodišnje suradnice, od kojih ja još uvijek učim i koje su mi dale vjetar u leđa da i sama krenem s pisanjem znanstvenih radova. Peti zbornik bit će pripremljen za svibanj. Ove godine tema okruglog stola bit će Stipan Bešlin, da ga ne zaboravimo.

Hrvoje Prčić, novinar i urednik

Od fizike do novinarstva i popularne znanosti

*Dvadeset godina u National Geographicu spadaju među ljepše godine moga života i urednički i kulturno * lako mi je laknulo kad sam otišao iz Subotice, ona je uvijek u mom srcu*

Odlazak na studij u Zagreb sedamdesetih godina i završeni studij fizike trebali su za **Hrvoja Prčića** označiti i početak znanstvene ili profesorske karijere. Međutim, primamljiva ponuda iz *Večernjeg lista* označila je početak jedne sasvim neplanirane, mada sanjane u djetinjstvu, karijere u novinarstvu i popularnoj znanosti. U javnosti se njegovo ime najviše vezuje uz poznati jugoslavenski SF časopis *Sirius* kojemu je bio glavni urednik, a posljednjih dvadeset godina uz *National Geographic* za Hrvatsku, kojega je pokrenuo i bio mu dvadeset godina glavni urednik. Časopis je izlazio od 2003. do 2023. kada su, zbog neplaćanja licencije od strane tada vlasnika srpskog i hrvatskog izdanja *Monda*, ugašena oba izdanja. No, kaže Prčić, to je bilo divno iskustvo i tih dvadeset godina spadaju među ljepše godine njegovog života, i urednički i kulturno. I danas radi kao vanjski suradnik ovoga svjetskog renomiranog časopisa, a kao naslijeđe iz rada u *National Geographicu* ostala su mu divna iskustva, poznanstva i prijateljstva širom svijeta.

Posljedice Hrvatskog proljeća

Na naše pitanje koji su bili motivi za odabir studija fizike u Zagrebu, Prčić kaže:

»Postoji nekoliko razloga, zapravo mislim da čim sam se rodio znalo se da ću studirati u Zagrebu. Osobni razlozi su bili da sam želio studirati fiziku i u to je vrijeme studij fizike u Zagrebu bio, po mom mišljenju, dosta jači nego studij u Beogradu. Na primjer, profesor **Ivan Supek** je meni bio nekakav idol da se odlučim za fiziku u Zagrebu, a i profesorica iz gimnazije **Dragica Maravić** je studirala tamo i najbolje uvijek govorila o studijama u Zagrebu. Bilo je tu i nekakve osobne nacionalne sklonosti prema Zagrebu jer i moj dida i moj tata su uvijek u mom odgoju isticali to bunjevačko hrvatstvo pa me je i to usmjeravalo prema studijima u Zagrebu, a osim toga u Zagrebu sam imao i rodbine dok u Beogradu nisam imao nikog. Tako da je sve to skupa kad se zbroyi i oduzme logičan izbor«.

Početak sedamdesetih godina bio je obilježen Hrvatskim proljećem koje je za Hrvate u Vojvodini donijelo teškoće i probleme, kao i za Prčića i njegovu obitelj, pa je jedan radostan događaj kao što je odlazak na studij protekao u dosta tmurnom ozračju, kaže Prčić.

»Vrlo dobro se sjećam tih godina. Bio sam jedan od najboljih učenika svoje generacije. Bio sam *vukovac*, išao na natjecanja i negdje do 1971., 1972. godine je tu bilo već razgovora i ponuda za stipendije. Međutim, nakon 1972. mene i moju obitelj žestoko je pogodilo sve ono što se događalo, tada su i razgovori za stipendije nestali, neki prijatelji su se okrenuli od mojih roditelja a ni sudbina mojih roditelja nije bila blistava. Zapravo je i cijelo njihovo napredovanje bilo zakočeno. Naime, moj otac je radio u subotičkoj knjižnici i očekivalo se da će postati i ravnatelj, ali je umjesto toga dobio otkaz pa je sudskim putem vraćen. Međutim, nisu ga htjeli vidjeti u knjižnici pa su ga poslali u *Népkör* (Mađarsko kulturno-umjetničko društvo) koji je navodno imao nekakvu knjižnicu. Tata je uredno otišao tamo, ali te knjižnice uopće nije bilo, bilo je samo nekakvih starih plesnjivih knjiga u podrumu, a sam *Népkör* je bila kavana. Kad je tata došao tamo pitati 'dobro, imam li ja ured ili nešto tako' rekli su mu da je njegov ured bio stol u kutu kavane, gdje su ljudi dolazili popiti jutarnju rakijicu ili ručati. Sjedio

je u tom kutu, otišao u podrum nešto raditi, te stare knjige išao katalogizirati, popisati, spasiti, očistiti, što je bilo prilično ponižavajuće a i financijski vrlo teško, a ja sam bio pred studijem, i tako nekoliko godina sve dok tata nije dobio invalidsku mirovinu i kad sam ja otišao na studij. Tako da su ti dani moga odlaska na studij bili prilično teški za moju obitelj. Bili su tu i dolasci policije, ispitivanja i slično i mogu reći da mi je bilo veliko olakšanje kada sam iz Subotice otišao. I veliki broj maminih i tatinih prijatelja je završio ne samo na policijskim ispitivanjima nego i po zatvorima kao **Maća Poljaković** na primjer, tako da je to razdoblje moga odlaska u Zagreb za mene bilo dosta tmurno».

Najljepše doba

Dolazak u Zagreb je za Prčića označio više slobode, širinu i bogatstvo kulturnih događanja koje je veliki grad nudio ali i do danas su mu ostala sjećanja na Suboticu, ne samo po tmurnim sedamdesetim već i po, kako kaže, fantastičnim profesorima od osnovne škole do gimnazije.

»Vrijeme studija je za mene bilo najljepše doba jer Subotica je ipak mali grad, ima i recimo jedan malograđanski štih u kojem se sve zna o svakome. Pa i kad sam poljubio curu na ulici kad sam je otpratio doma, susjed je vidio i odmah išao pozvati moga oca. Jedva sam čekao otići da mogu slobodno šetati gradom, gdje me nitko ne pozna i ne prijavljuje i da se malo lakše diše. Dolazak u Zagreb koji je doista veliki grad je bilo nešto fantastično, pogotovo za studenta koji ima široka interesiranja i u kulturi i drugdje. Zagreb sa svojim kazalištima, koncertima, galerijama, muzejima, pa i raznim studentskim udrugama, druženjima, aktivnostima, to je bilo doista fantastično za klinca koji je došao iz provincije. U Subotici smo tada imali kazalište koje je radilo kako je radilo i to smo redovito posjećivali, međutim kulturna zbivanja bila su u to vrijeme dosta siromašna. Bilo je jednog uzleta tamo negdje '69., '70., '71. kada se počelo više raditi na kulturnim manifestacijama bunjevačkih Hrvata i sjećam se i kad je bilo to oživljeno, jer je moj otac bio jako upućen u ta zbivanja, pa i ja. Kad je bila revitalizacija i *Dužijance*, krenulo se i s *Bunjevačkim kolom* i nakladništvom i bila je izvrsna suradnja Sombor – Osijek – Subotica, i s Mađarskom se širila suradnja, bilo je razvoja ali je onda s Hrvatskim proljećem sve to bilo sasječeno. Zagreb je pak zaista pružao mnogo toga i uživao sam u svemu tome. Novaca baš nije bilo jer mi ni moji nisu mnogo mogli slati dok se i sâm nisam snašao i počeo držati satove iz fizike, kemije, matematike, no ipak je život u Zagrebu bio dobar i sa sportske i kulturne strane.«

Profesori koji su me oblikovali

Na studijima fizike u Zagrebu Prčiću su, među ostalima, profesori bili čuveni fizičari Ivan Supek, zatim **Gajo Alaga** rodnom iz Lemeša i mnogi drugi. No, kaže Prčić, nije zabravio ni svoju prvu učiteljicu, ni nastavnike u osnovnoj školi, a zatim i u gimnaziji.

»Moja učiteljica **Kata Duranci** bila je jedan prvi veliki utjecaj na mene i ona je fantastične temelje dala ne

samo meni nego cijeloj generaciji. Bila je učiteljica koja je u nama pobuđivala želju za razvojem, istraživanjem, učenjem, kulturom. Mi smo s njom jako napredovali i mi se i danas povremeno nađemo, kad god dođem u Suboticu ili kad moj razred iz osnovne škole organizira susrete i uvijek je tu i učiteljica Kata Duranci. Divna jedna žena. Kasnije, od petog do osmog razreda, razrednica mi je bila **Marija Prčić** koja je nastavila taj divni put s mojim razredom. Nije mi ni u kakvom rodu, ali je bila fantastična. I nisu to bila samo suhoparna predavanja već se radilo sa svima kojima je to trebalo, usmjeravala nas je u svemu. Uvijek pričam jednu anegdodu iz tog razdoblja. Kada smo završavali četvrti razred osnovne škole, učiteljica nas je pitala što bismo htjeli biti kad porastemo, a mene je tata nešto prije toga par godina pretplatio na *National Geographic* koji mi je redovito stizao. Meni se to jako dopalo, pogotovo fotografije su mi bile fantastične i kada nas je učiteljica pitala što bismo htjeli biti kad porastemo, rekao sam da bih htio biti direktor *National Geographica*. Učiteljica je tada svakom od nas napravila jednu karticu, razglednicu na kojoj je nacrtala što bismo mi htjeli biti. Mene je nacrtala za stolom i tamo je kartica na kojoj piše Hrvoje Prčić, National Geographic, direktor. Nisam postao direktor već glavni urednik za Hrvatsku i kada sam Amerikancima pokazao tu karticu, to je bilo opće oduševljenje. Jer je učiteljica bila 'vidovita'. A kada sam organizirao putujuću izložbu 100 najboljih fotografija *National Geographica*, organizirao sam da posjeti i Suboticu te sam pozvao i učiteljicu i razrednicu od 5. do 8. razreda pa smo se učiteljica i ja skoro rasplakali kad smo se tamo sreli. Nakon osnovne škole došla je gimnazija i s današnjeg aspekta mogu reći da je jačina te subotičke gimnazije bila vrhunska. To je još bila stara garda profesora gdje se puno i dobro učilo u radilo, petice se nisu dijelile šakom i kapom kao danas, niti su roditelji dolazili buniti se ako njihovo dijete nema peticu, nego su pitali dijete 'a zašto ne učiš?'. Postotak je odličnih učenika bio oko deset posto što je razuman postotak, i gimnazija je doista davala jedno široko, raznovrsno i kvalitetno obrazovanje i učeniku dala temelje da mogu kasnije na fakultetu dobro napredovati«, kaže Prčić te posebno ističe profesora povijesti **Rudolfa Kolara**, profesora srpskohrvatskog jezika **Krstića** i naravno profesorice fizike Dragicu Maravić.

»Širina opće kulture, sklonost ka raznovrsnosti dobija se u gimnaziji, a profesori su tada zaista bili fantastični, a i direktor gimnazije **Aladar Štrebl** i njegova zamjenica profesorica **Vera Somborac** su doista bili sjajni ljudi i sjajno su vodili školu«, kaže Prčić.

Supek i Alaga

Sjajni nastavnici bili su prisutni i na studijima, među kojima Prčić ističe profesore Ivana Supeka i Gaju Alagu.

»Na studiju na Prirodno-matematičkom fakultetu, koji je jedan od najjačih fakulteta na Zagrebačkom sveučilištu predavao mi je profesor Ivan Supek, svjetsko ime na području fizike. Bavio se i filozofijom, ne samo fizikom, a jedno vrijeme i društveno-političkim radom. Bio je jedan od najznačajnijih boraca protiv atomske bombe i protiv ratova.

Međutim i profesor Supek je također 1971. nastradao jer je bio rektor, a nakon zbivanja '71.-'72. jedna je stupidna filozofija bila da on ne može više predavati glavne predmete na fakultetu, a kako ne mogu takvo veliko ime maknuti, ipak su mu dali jedan mali predmet koji se zvao fizika i filozofija. Naime, svaki fizički zakon ima i svoju filozofsku i sociološku implikaciju i filozofija i fizika su u velikoj mjeri povezani. Njegova predavanja su bila tako dobra da su dolazili i studenti s Filozofskog fakulteta slušati ih. Profesor Gaja Alaga bio je drugi veliki profesor koji mi je predavao, koji je u to vrijeme bio među 4-5 najpoznatijih teorijskih fizičara, a ni danas bez Alaginih operatora nema suvremene fizike. On je bio drugačiji tip, totalno usmjeren prema znanosti, ali je bio i sjajan profesor. Njega pamtim po jednom ispitu i njegovoj rečenici da se ne može ocijeniti neznanje već samo znanje. Jako sam se sprijateljio s njim, bio često i kod njega doma i bio sam stoga i izuzetno sretan i ponosan što sam bio na obljetnici profesora Gaje Alage i **Mirka Vidakovića**, koja je nedavno organizirana u Lemešu i Somboru i što sam mogao reći nekoliko riječi o njemu. To je zaista bila sjajna akcija i to je jedna jako dobra stvar i za hrvatsku zajednicu, ali i za cijelu Srbiju jer su bili i predstavnici Ministarstva kulture i mislim da je to putokaz kojim treba ići – dobar i kvalitetan suživot namjesto sukoba.«

Subotica je moj grad

Prčić kaže kako se i danas vraća Subotici, posjećuje je svakih četiri-pet mjeseci i redovito prati događanja među vojvođanskim Hrvatima.

»Redovito pratim, gledam što se zbiva, družim se i s mnogim ljudima iz Subotice koji su u Zagrebu, dolazim i re-

dovito u Suboticu svakih četiri-pet mjeseci. Mnogi me pitaju što imaš sad u Subotici, ali ako ništa drugo imam grobove svojih predaka, koje treba redovito posjećivati i uređivati. Iako mi je laknulo kad sam otišao iz Subotice, ona je uvijek u mom srcu, smatram je svojim gradom i promoviram je i uvijek će tu biti sa mnom. Volim je, iako se danas uvelike razlikuje od Subotice iz koje sam otišao«, kaže Prčić.

Budući da redovito prati događanja među vojvođanskim Hrvatima pitali smo ga i kako mu izgledaju događanja u hrvatskoj zajednici danas, gledajući iz Zagreba.

»Što se tiče događanja na sjeveru Bačke dosta grešaka je učinjeno od strane Hrvatske, pogotovo u vrijeme osamostaljenja. Nije pružena dovoljna podrška Hrvatima i našli su se na udaru srpskih vlasti, bili su podvrgnuti i izravnim i neizravnim progonima i dosta se Hrvata iselilo iz Subotice, Srbije u cjelini. To je veliki problem, a nakon toga došlo je, na žalost, i do političkih podjela i silno mi je žao da je dosta razjedinjenosti i internih sukoba. Što se tiče kulturnog dosega, on je fantastičan. Hrvatska zajednica puno toga radi na istraživanju i prezentiranju kulture Hrvata, piše se o njihovim dosezima i stvaralaštvu u *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. I borba za hrvatski jezik postoji, mada je to još uvijek nedovoljno, ali se dobro radi. Nakladnička djelatnost je jako dobra, puno toga se radi na rasvjetljavanju povijesti i objavljivanju i sa zadovoljstvom svaku od tih knjiga nabavljam. U mojoj biblioteci, koju je započeo stvarati moj dida, nastavio otac pa zatim i ja, dobra dva metra pripadaju literaturi o bunjevačkim Hrvatima i njihovom stvaralaštvu. Subotički dio ove biblioteke donirao sam knjižnici ZKVH-a i drago mi je da sam to uradio, a u Zagrebu imam također oko 10.000 knjiga«, kazao je Prčić.

J. D.

Dobar i loš prosvjednik

Što više protječe ovo vrijeme neproglašenog izvanrednog stanja, jedna stvar postaje sve uočljivija: vlast je za istu pojavu razvila dvije posve suprotne taktike. Jedna se prije svega odnosi na studente i sve one koji ih podržavaju, a druga na političke protivnike, odnosno oporbu.

Nakon neuspjelih prijetnji, potkupljivanja, optuživanja... i nakon što je uvidjela da upravo takav pristup proizvodi kontraefekt jer je zbog toga broj građana koji podržavaju studente iz dana u dan veći, vlast je konačno omekšala pristup i pustila da prosvjed ide svojim tokom u nadi da će se gubitkom energije rijeka ljudi vremenom opet pretvoriti u toliko željeni potok, a onda i presahnuti. Najočitiji primjer takve taktike su sami svakodnevni prosvjedi: gdje se god pojave studenti, podržani od prosvjetnih radnika, poljoprivrednika, odvjetnika i ostalih građana, prometna i obična policija ponašaju se korektno i obavljaju posao upravo onako kako se od njih i očekuje, odnosno osiguravaju red i mir. Sve je manji broj napada na studente i građane u takvim

prilikama, sve je manji broj incidenata, a i nervozni vozači kao da su pronašli alternativne pravce kretanja ili su u vrijeme prosvjeda od njih odustali. Istina, veliku ulogu u tome odigrali su i poljoprivrednici koji svojim traktorima na početku i kraju kolone ili pak postavljeni na svim stranama na raskrižjima jednostavno onemogućuju zvijeri za volanom da se zaleti u masu i tako potencijalno ugroze život ljudi koje niti poznaju niti su im bilo što skrivili. Takva je slika i u Subotici i prilikom svakodnevne petnaestominutne šutnje i prilikom nedjeljnih šetnji ulicama grada, a bila je i prigodom prošlotjednog marša studenata od Subotice preko Male Bosne, Tavankuta i Mišićeva do Bajmaka.

Posve drugačija slika, za sada izvan Subotice, biva kada prosvjed organizira oporba. Vidjelo se to već i prvom prilikom (5. studenoga 2024.) u Novom Sadu, da bi kasnije postalo sve očitije: prilikom prosvjeda ispred zgrade suda u Novom Sadu, novosadske Skupštine grada, na savskom mostu u Beogradu... pa do posljednjeg (do sada), opet ispred Skupštine grada u glavnom gradu Vojvodine. Već i uoči održavanja sjednica lokalnog parlamenta ili pak prosvjeda ispred nekih od javnih institucija »snage reda

i mira« stižu u velikom broju, opremljene kao da je riječ o građanskom ratu i spremne na uporabu sile protiv prosvjednika i na najtišu zapovijed nadređenih. Ponižavanje vijećnika (i to isključivo oporbenih), kojima policija određuje hoće li ili neće ući na sjednicu u zgradu lokalnog parlamenta, i to tako što se, zajedno s novinarima, prethodno pretresaju kao da je riječ o teroristima proizvodi, naravno, kod predstavnika oporbe i građana koji ih podržavaju opravdani bijes kojega za sada ne umiju kontrolirati da bismo u konačnici imali slike upravo onakve kakve vlast i želi: slike kaosa i nasilja koji se moraju spriječiti.

Takvim pristupom, budući da u svojim rukama i dalje imaju sve bitne poluge (policija, žandarmerija, tužilaštvo i sudstvo), vlast javnosti pokušava poslati sliku kakva odavno vrijedi za policiju: dobri i loši prosvjednici. Dobri su, naravno, studenti jer je i vlast konačno shvatila da i iznad **Bakićevog** »svetog trojstva« za veliki dio građana postoji još viša vrijednost, a to su mladi, odnosno njihova djeca i unučad. U prilog tome idu im i sami studenti, koji su u Beogradu na samo spominjanje imena svoje stranke jednog od govornika napustili skup i na taj način dali zeleno svjetlo vlasti da prema oporbi postupi s još većom žestinom i netrpeljivošću. Što, kako smo vidjeli, na primjeru izbora gradonačelnika Novog Sada ova obilato koristi.

Iako je namjera očita – pustiti prve da se ispuhaju i zamore od pješačenja i pravljenja buke, a druge u javnosti ocrniti gore i od samog đavla – stvari u društvu, međutim, nisu tako crno-bijele. Kaos u prosvjeti, sve veće nezadovoljstvo poljoprivrednika, ali i građana radom svojih lokalnih samouprava i ponašanjem njihovih čelnika (gradonačelnik Kraljeva **Predrag Terzić**, primjerice) sve je teže kontrolirati, a samim time i predvidjeti u kom će se pravcu dugo akumulirano zbirno nezadovoljstvo razvijati. Najavljeno smanjenje plaća za nastavnike u obustavi rada ili pak »povoljnosti« za poljoprivrednike više djeluju kao bačena mreža u koju će se upecati što veći broj riba negoli kao plod racionalnog razmišljanja utemeljenog na dugoročnom planiranju.

Što se Subotice tiče, iako poslovično mirna, materijala za nezadovoljstvo također ne nedostaje, počevši od gradonačelnikovih izjava o dekanima-bitangama i špijunima-ustašama, preko svježe upokojenog *Subotica-transa* do komunalnih računa. Iako malobrojna, lokalna oporba u proteklom je vremenu dobila glavni zgoditak: mogla je na drugim primjerima (u)vidjeti ponašanje vlasti prema njoj. Još samo da pronađe i način kako na svoju stranu privući kritičnu masu. A ona im je svakoga dana pred nosom.

Z. R.

Znanstveni kolokvij ZKVH-a u Tavankutu

Brendiranje baštine hrvatske manjinske zajednice u svrhu razvoja turizma

»Željeli bismo predstavnicima naših hrvatskih udruga kulture prikazati kakvu moć može imati proizvod nematerijalne kulturne baštine. To može biti neki običaj, predmet, može biti slamarstvo i sve to onda u svrhu brendiranja, da se zna da je to dio naše hrvatske baštine koju na suvremen način želimo ponuditi današnjem čovjeku«, kaže ravnateljica ZKHV-a Katarina Čeliković

»Brendiranje baštine hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini u svrhu razvoja kulturne turističke rute«, naziv je 73. znanstvenog kolokvija koji je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizirao u petak, 21. veljače, u Galeriji Prve kolonije naive u tehničar slame u Tavankutu. Predavanje na ovu temu održao je povjesničar **Marko Raič** s Instituta za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu, dok su predstavnici udruga iz Subotice, Tavankuta, Monoštor, Lemeša te Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo PMF-a iz Novog Sada govorili o mogućnostima i izazovima razvoja turističke priče temeljene na materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini, a sve u cilju izrade rada koji bi ispratio mogućnosti brendiranja i kreiranja manjinskih kulturno-turističkih ruta.

Autohtone sadržaje učiniti dostupnim

Osim stručnog istraživanja nematerijalne kulturne baštine (NKB) diljem Vojvodine, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, kako ističe njegova ravnateljica **Katarina Čeliković**, već dugi niz godina istražuje tu baštinu i na drugi način, kako bi je prvo mapirala. Sam proces stvaranja registra NKB traje već gotovo deset godina i nastavlja se, dok je popisivanje materijalne kulturne baštine tek u začetku i s tim se na ovom području počelo raditi ove godine.

»Od početka rada ZKHV-a punih 16 godina radimo na educiranju onih koji vode hrvatske udruge kulture, osobe iz Crkve, pojedince. Ti proizvodi NKB su začetak onoga što se može nazvati kulturnom ponudom, a koja se poslije može brendirati ili koristiti u turističke svrhe. Željeli bismo predstavnicima naših hrvatskih udruga kulture prikazati kakvu moć može imati proizvod NKB. To može biti neki običaj, predmet, može biti slamarstvo i sve to onda u svrhu brendiranja, da se zna da je to dio naše hrvatske baštine koju na suvremen način želimo ponuditi današnjem čovjeku. Na koji način, to su najčešće teme naših seminara. Ovaj kolokvij bila je još jedna vrsta dubinskog istraživanja što to naši ljudi imaju i što tim žele postići, žele li to samo sačuvati u okviru svoje zajednice ili predstaviti šire«, navodi Čeliković.

Može se zaključiti, kako dodaje, da je naša materijalna i nematerijalna kulturna baština bogata, ali je danas gotovo nevidljiva i mi je sami našom nominacijom na listu Srbije moramo nametnuti državi u kojoj živimo kako bi se vidjelo da mi ovdje postojimo i da je to što smo baštinili jednako vrijedno kao i nekih drugih zajednica.

»Mi smo zbog medijske blokade najčešće nevidljivi, i to što sami sebi stvaramo zapravo nije dovoljno. A kada bismo to brendirali, možda bismo bili prepoznati. Morali bismo koristiti suvremene metode i zbog toga priređujemo ovakve vrste kolokvija kako bismo naše ljude osvijestili u toj vrijednosti koju su baštinili i želimo ukazati na to kako moramo koristiti suvremene načine prezentacije svoje baštine, a sve u cilju veće vidljivosti te ekonomske iskoristivosti«, rekla je Čeliković.

Kroz kolokvij/radionicu identificirani su ključni elementi hrvatske manjinske baštine u Vojvodini koji imaju potencijal za turističko brendiranje. Tematske cjeline baštine su: materijalna (povijesne građevine, tradicijske kuće, sakralna baština) i nematerijalna (folklor, manifestacije, gastronomska tradicija).

Predavač Marko Raič, čiji su predmeti zanimanja kultura, identitetska pitanja i međunarodna suradnja, kaže kako ovaj kolokvij predstavlja inicijalnu fazu istraživanja, te će se u cilju izrade rada na spomenutom zagrebačkom institutu detaljno i kvalitativno obraditi dobivene informacije od sudionika kolokvija. Kako je naveo, može se reći da je Vojvodina srednja Europa u malom i da je na njenom prostoru dosta autohtonih manjina koje u procesu globalizacije gube neke svoje posebnosti.

»Manjine u Vojvodini i svugdje u svijetu imaju neke svoje specifičnosti i dijele neke zajedničke karakteristike i s drugim zajednicama. Te specifičnosti mogu biti prepoznate i stavljene na turističke rute, odnosno ponude za turiste koji traže autentične sadržaje koji se tiču primjerice života na selu, odnosno salašima. Takvi oblici turističke potražnje su sve veći, osobito od '90-ih godina, a ponuda je ne prati dovoljno. Zato je potrebno takve sadržaje učiniti dostupnim, a time bi i manjine sačuvale neke svoje tradicijske oblike života«, kazao je Raič.

Snage, slabosti, prilike i prijetnje

U cilju izrade SWOT analize (tehnika strateške analize poslovnog planiranja) na kolokviju/radionici svoja su iskustva i razmišljanja glede brendiranja baštine hrvatske manjinske zajednice u svrhu razvoja turizma iznijeli predstavnici hrvatskih udruga iz Subotice, Tavankuta, Monoštora, Lemeša, a među njima je bio i prof. dr. **Vladimir Stojanović** s Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo novosadskog PMF-a, koji se inače godinama bavi istraživanjem šokačke baštine.

»Najveća snaga po mom mišljenju jest jedna impresivna raznolikost koja postoji unutar cijele zajednice, a možda je nekako najviše uočljiva na relaciji Šokci – Bunjevci. Tu su razlike najočiglednije, jer Bunjevci su dosta bili vezana za građanski način života, a Šokci su više vezani za svoje pašnjake, pustare, za svoj tradicionalni način života unutar svog sela. Kada govorimo o slabostima, većina zajednice promatra to naslijeđe, baštinu kao svoj brend. Neophodno je naučiti i shvatiti kako kroz brendiranje pretočiti to u jedan održivi kulturni i turistički proizvod. Kada je riječ o prilikama, najveća prilika, a ona dolazi izvana i diktiraju nam je svjetski trendovi, jest što masovni turizam raste nekim svojim tempom, ali ti tzv. posebni interesi, oblici turizma koji su alternativni, oni su u jednoj ekspanziji od '90-ih godina. To je sada ogromna šansa da se od svega s čime se raspolaže na ovim prostorima naprave turistički proizvodi koji bi mogli privući pažnju turista iz ove regije, pa i šire. Kada je u pitanju prijetnja, najveća su te oscilacije u srpsko-hrvatskim odnosima, tj. između naroda i država. Trudimo se kroz neka predavanja, suradnju nešto izgraditi, a onda dođe neka kriza i sve to na čemu smo radili godinama kao da se nekako ospe«, naveo je Stojanović.

Među prvim koji su na sjeveru Bačke počeli razvijati svoju turističku priču jest HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, čiji je nekadašnji dugogodišnji predsjednik **Ladislav Suknović** istaknuo kako ona u počecima nije baš bila prihvaćena, kako od dijela članova Društva, tako i u široj hrvatskoj zajednici.

»Svi smo mi na neki način ljubomorni čuvari naše kulturne baštine, što nije za osuditi jer smo unutar toga očuvali naš nacionalni i vjerski identitet. Zbog toga je teško bilo očekivati da će se naše udruge lako otvarati spram turističkih priča, pa su tako i naši skromni pokušaji u tom pravcu bili pomalo osuđivani i među našim članovima, a i

u široj hrvatskoj zajednici. Kada smo primjerice započeli s gastronomijom, rekli su – evo, zapostavit će ono osnovno radi čega su osnovani, stvorit će od Društva mijanau. A tek kad smo napravili smještajne kapacitete... Zbog toga je jako važno konstantno raditi na edukaciji naših ljudi da shvate koliko je važno otvaranje prema, ne samo turističkim, već i drugim segmentima, a koji su na tragu samoodržive priče. Također, velika prilika za sve nas je što smo prije oko deset godina aktualizirali umrežavanje naših hrvatskih udruga, mjesta u kojima možemo identificirati određene turističke segmente, napraviti neku hrvatsku turističku mrežu koja bi stvarala rutu, a društvene mreže su nam vrlo dobar alat da se promoviramo«, rekao je Suknović.

Predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice **Lazar Cvijin** smatra kako je ovo ozbiljna priča za koju je neophodna struka.

»Potreban je ozbiljan tim koji bi nas sve koordinirao u tom smjeru i da sami stvorimo nekoliko turističkih ruta i svoju ponudu. Mislim da bi to moglo uspjeti i da bi se s tim mogli pridobiti ljudi, mladi, koji bi onda u tom nekom dijelu imali i ekonomski motiv. Ili, ono što bi bilo puno lakše, da svaka naša zajednica koja je naslonjena na veće mjesto (Monoštor na Sombor, Tavankut na Suboticu), da postanemo dio jednog centra koji bi mogao raditi turističku ponudu. Iako, za Suboticu sam jako skeptičan, ona ima određene potencijale, ali klasičnu turističku priču po meni ne radi kako treba, a još je teže očekivati da radi ovako kompleksnu priču gdje bi mogla biti bogata kulturna ponuda i materijalne i nematerijalne baštine«, naveo je Cvijin.

I. Petrekanić Sič

HKUPD *Matoš* iz Plavne

Poklade plavanjskih Šokaca

Još uvijek traje sezona poklada, a protekloga vikenda, u subotu, 22. veljače, na red je došla Plavna. Tamnošnji HKUPD *Matoš* nastavio je tradiciju te je i ove godine okupilo plavanjske šokačke Hrvate na *Pokladnoj večeri* i to u restoranu *Bački dvor* na jezeru *Provala*. Prelo je otvorio ministar za ljudska i manjinska prava i predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

Priredena je i tombola, a za dobru zabavu bio je zadužen tamburaški sastav *Ruže* iz Subotice.

Predsjednik HKUPD-a **Matoš Igor Probojčević** kaže kako je večer okupila 160 gostiju.

»Dojmovi su jako pozitivni, bilo je lijepo i veselo. Ovo nam je vjerojatno jedno od najuspješnijih pokladnih večeri do sada. Uz uzvanike, gosti su nam došli iz Andrijaševaca i Vukovara«, kaže Probojčević.

Poklade u Plavni ovime ne završavaju. U ponedjeljak, 3. ožujka, s početkom u 14 sati, ulicama sela prošetat će tradicionalne *tute*, kostimirana pokladna povorka. Druženje se potom nastavlja u mjesnom Pastoralnom centru.

H. R.

KUDH *Bodrog*

Monoštorski bal pod maskama

KUDH *Bodrog* iz Monoštora priredilo je u nedjelju, 23. veljače, *Pokladni maskenbal*. Mjesna hrvatska udruga tako čuva tradiciju nekadašnjih igranki i

maskenbala koji su nekada organizirani po seoskim kavanama.

»Osamdesetih godina prošlog stoljeća igranke i maskenbali bili su u našim bircuzima, cijelo selo se maskiralo. Danas mi nastavljamo tu tradiciju i od 2001. godine održavamo *Pokladni bal*. Kako starije generacije odlaze, dolaze mladi i možemo se i večeras pohvaliti s puno djece i mladih. Inspiracija za sve maske su naše ideje i trudimo se da svi kostimi i maske budu šiveni za ovu prigodu, a ne kupljeni gotovi«, kaže predsjednica KUDH-a *Bodrog* **Anita Đipanov Marijanović**.

Frida Kalo, RTL kockica, vile, ragbi igrači, gospođa s pudlicama, Pipi Duga Čarapa, ludi znanstvenik, pa i jedna klinika s teško bolesnim pacijentom stigli su na *Pokladni bal*.

Prelo mladeži u Subotici

Spoj prošlosti i sadašnjosti

Tradicionalna pokladna zabava *Prelo mladeži*, koju posljednjih godina organizira UG *Hrvatski Majur*, održana je 21. veljače u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici. Ovaj događaj okupio je oko 260 mladih iz različitih mjesta, uključujući Suboticu, Surčin, Petrovaradin, Sombor, Lemeš, Srijemsku Mitrovicu, Šid, Beograd i Niš.

Prelo su otvorili predsjednik UG-a *Hrvatski Majur* **Ninoslav Radak** i ministar za ljudska i manjinska prava te predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**. U svojim govorima naglasili su važnost mladih kao pokretača društvenih procesa te istaknuli koliko je važno da generacije koje dolaze nastave tradiciju svojih predaka. Fra **Bernard Barbarić** blagoslovio je hranu.

Mladi su se tijekom večeri zabavljali uz tamburaški ansambl *Ruže* i DJ Dimića. Priređena je i bogata tombola u kojoj su sudionici mogli osvojiti vrijedne nagrade poput pametnih satova, photo sessiona, beauty tretmana i muških trenerki, a glavna nagrada večeri bila je bicikl.

Gosti su izrazili zadovoljstvo organizacijom večeri ali i mogućnošću da se povežu s mladima iz drugih mjesta. Po riječima **Nikole Gašpara** iz Surčina, rijetko su u prigodi biti u društvu svojih sunarodnjaka i zato prelo znači i kao ohrabrenje i poticaj za aktivizam u lokalnoj sredini.

Ivana Velbl prvi put je bila na *Prelo mladeži* i oduševljena je.

»Najviše me iznenadilo koliko mladih dolazi iz različitih krajeva, a ipak se svi odmah povežu kroz druženje, pjesmu i igru. Smatram da su ovakve manifestacije iznimno važne jer jačaju zajedništvo i omogućuju nam da upoznamo nove ljude s kojima dijelimo iste vrijednosti i tradiciju. Glazba je bila sjajna – tamburaši su stvorili divan ugođaj, a DJ je dodao suvremeniji ritam, što je pridonijelo savršenom balansu za sve ukuse. Vraćam se kući puna pozitivnih dojmova i voljela bih doći na *Prelo mladeži* i iduće godine, a sve koji do sada nisu bili pozivam da se pridruže, upoznaju nove prijatelje i uživaju u sjajnoj zabavi«, kaže Ivana.

H. R.

Andrej Kukuruzar, asistent na Hemijskom fakultetu u Beogradu

Renesansni mladić iz Sombora

Naš sugovornik svestran je poput renesansnog čovjeka: profesionalno se bavi znanosti (kemijom), a predmet njegova interesa su i glazba (violina i orgulje) i strani jezici (ima srednji nivo poznavanja mandarinskog kineskog)

Naš sugovornik je 26-godišnji **Andrej Kukuruzar** iz Sombora. Trenutačno živi u Zemunu i radi kao asistent na Katedri za organsku kemiju na Hemijskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Andrej je u mladosti nizao brojne uspjehe na natjecanjima iz kemije, među kojima ima i dvije bronce na međunarodnoj olimpijadi.

Od Sombora do Tajlanda

U rodnom Somboru završio je Gimnaziju *Veljko Petrović*, prirodno-matematički smjer, ali i srednju muzičku školu *Petar Konjović*, odsjek violine.

»Obitelj i rodni grad često su mi u mislima, a za ovaj period života vezujem osjećaj bezbrižnosti i slobode. Prijepodne bih proveo u Gimnaziji, vratio se kući na ručak, a zatim išao u muzičku. Takav mi raspored nije bio previše naporan, jer sam imao podršku nastavnika, a zanimanje prema onome što sam učio bila je dodatna motivacija. Oprobao sam se na natjecanjima iz raznih područja, ali uglavnom su to prirodne znanosti – kemija, fizika, biologija, kao i matematika i programiranje. Pored toga, sudjelovao sam i na natjecanju iz harmonije i muzičkih oblika. Najveća priznanja na državnom nivou dobio sam na Srpskoj kemijskoj olimpijadi: drugo mjesto 2016. i prvo mjesto 2017.«, prisjeća se Andrej.

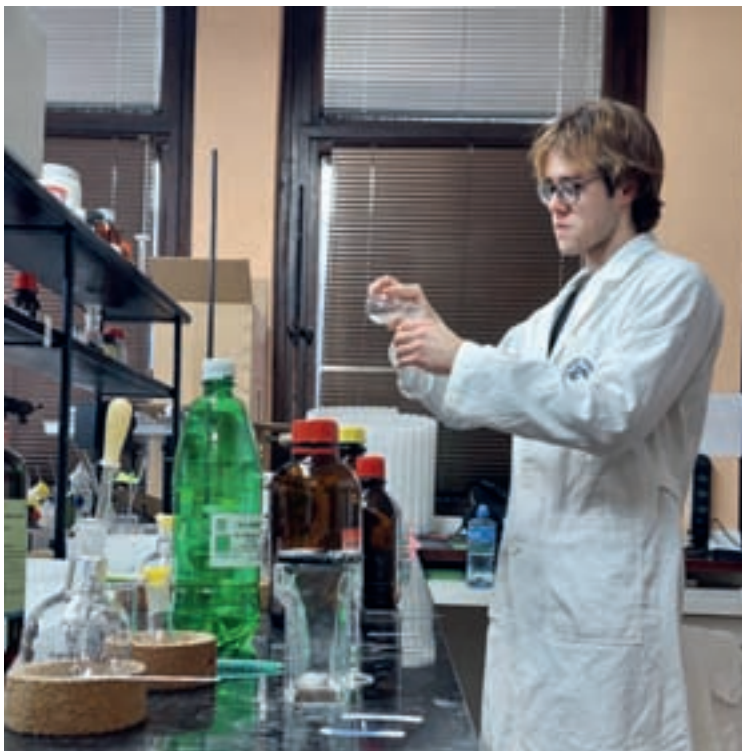
Uspjesi na državnim natjecanjima doveli su do toga da Andrej predstavlja Srbiju na još većim, međunarodnim natjecanjima i to dva puta. Oba puta vratio se okićen medaljom.

»Imao sam čast dva puta sudjelovati na najcjeljenijem međunarodnom natjecanju srednjoškolaca iz kemije. To su bila natjecanja 2016. godine u Tbilisiju u Gruziji i 2017. u Nakon Patomu, nadomak Bangkoka u Tajlandu. Oba puta sam osvojio brončanu medalju. Time što, osim sebe osobno, predstavljam i Srbiju, osjetio sam dodatnu dozu pritiska, ali sam i na osvojene nagrade bio toliko više ponosan. Natjecanje se sastoji od dva dijela – praktičnog i teorijskog, koji se rade svaki po četiri sata, tijekom dva zasebna dana. Boravak u zemljama domaćinima traje obično oko deset dana, tako da je veći dio vremena posvećen izletima, razgledanju i upoznavanju kulture domaćina. Osim toga, imali smo priliku upoznati se i družiti se s vršnjacima iz cijelog svijeta«, kaže naš sugovornik.

Akadska karijera

Vrlo brzo je postao i asistent na svom fakultetu. Kako kaže, smatra da poziv da postane asistent nije bio neočekivan.

»Nakon volontiranja u istraživačkom laboratoriju profesori su mi ponudili priliku da se zaposlim na fakultetu, što sam i prihvatio. Držim organske sinteze za studente kemije, organsku kemiju za studente biokemije, viši tečaj organske kemije za studente nastave kemije i kemiju za

studente Biološkog fakulteta. Rad sa studentima mi je možda i najdraži dio posla. Vrlo mi je drago prenositi znanje i pomagati studentima u razjašnjenju problema«, kaže mladi asistent.

Znanstveni interesi

Andrej nam je pojasnio i što je to točno organska kemija, koje je njegovo glavno područje znanstvenog interesiranja.

»Bavim se organskom kemijom, a to je kemija spojeva ugljika – bez obzira na to jesu li to prirodni spojevi ili ne. Neke poznate organske supstance su alkohol, aceton, octena kiselina, benzin, parafin, najlon, itd. Organska kemija je često obojena, ali još češće mirisna, i to neugodnog mirisa. Uže područje moga interesiranja su organske sinteze, odnosno metode kojima se jedan spoj može prevesti u drugi. Ove metode primjenjujemo za dobivanje prirodnih spojeva složene strukture – proizvoda metabolizma različitih organizama«, pojašnjava Andrej.

Objavio je četiri znanstvena rada, neke od njih i u prestižnim međunarodnim časopisima iz područja kemije.

»Jedan od radova je iz područja organske sinteze, objavljen u prestižnom njemačkom časopisu *Angewandte Chemie (Primijenjena kemija)* i upravo se bavi dobivanjem jednog biljnog prirodnog proizvoda, prvi puta pronađenog 2019. u lišću drveta iz jugoistočne Azije. Ovaj rad objavio sam sa svojim mentorom i neslužbenom mentoricom. Ostala tri rada bave se u suštini elektrokemijom, odnosno vezom električne struje i kemijskih reakcija, a primijenili smo je za određivanje koncentracije, kao i razgradnju štetnih tvari prisutnih u vodi. Dakle, ovi radovi su iz područja kemije životnog okoliša, jer se bave metodama za pročišćavanje zagađenih voda. Nastali su u suradnji više katedara, a ja sam bio jedini sudionik s Katedre za organsku kemiju«, kaže naš sugovornik.

Suradnja s Gutmanom

Zahvaljujući svojim uspjesima na natjecanjima Andrej je dobio priliku surađivati i s proslavljenim akademikom **Ivanom Gutmanom**. Njih dvojica su autori knjige *Neobične priče o hemijskim elementima*.

»Akademika Ivana Gutmana upoznao sam nakon osvajanja prve brončane medalje na međunarodnom natjecanju, u somborskoj gimnaziji, čiji je i on bio učenik. Tada je vjerojatno generacijska razlika bila prevelika, pa nismo ostvarili dublji kontakt. Međutim, profesor me je upamtio i kasnije se složio da se uključim u pisanje knjige koja bi objedinila njegove znanstveno-popularne radove uz dodatak još nekih tekstova o pojedinim elementima. Ja sam većinu tekstova obradio i dodao aktualne detalje, pri čemu sam jedan tekst sam napisao. Iako je ova suradnja u početku išla loše, prvenstveno zbog moje nesigurnosti, na kraju mi je vrlo drago što sam bio sudionik ovog malog projekta. Nakon toga akademik Gutman i ja ostali smo u izuzetno dobrim odnosima i volimo čuti jedan od drugoga što ima novoga u svijetu znanosti«, ističe Andrej.

Glazba i strani jezici

Kao što smo već rekli, Andrej svira violinu. Kako kaže, glazba mu je nakon kemije najveća strast, te i dalje stiže

nastupati s raznim ansamblima i zborovima, ali i učiti nove instrumente.

»Teško bih mogao zamisliti život bez glazbe. I dalje sviram violinu, vježbam koliko mi obveze dozvole. Nastupam s vokalnim ansamblima u Somboru koji se ponajviše bave renesansnom i srednjovjekovnom glazbom, kao i s orguljašicom u Zemunu. Osim toga, prije oko godinu dana započeo sam učiti svirati orgulje i polako se spremam biti crkveni orguljaš u zemunskoj župi. Također sam član zbora *Odjek ZHZ-a Ilija Okrugić*. Pjevam i sa Somborcima kad se ukaže prilika, a posebno volim pripomoći u župi Presvetog Trojstva u Somboru, bilo glasom, bilo instrumentom«, kaže sugovornik.

Pored rada na fakultetu i bavljenja glazbom, Andrej je i tehnički tajnik spomenute hrvatske udruge u Zemunu i njen aktivni član. Ali ni to nije kraj njegovoj svestranosti.

»Pored svega navedenog, imam posebnu ljubav prema lingvistici i stranim jezicima. U školi sam učio francuski, a samostalno sam učio, s manje ili više uspjeha, razne jezike, od kojih sam se najviše posvetio mandarinskom kineskom i dostigao srednji nivo znanja«, kaže Andrej.

Trenutačno nije angažiran ni na jednom projektu, ali je planirano da se uključi u buduće projekte svoje istraživačke grupe na fakultetu. Istaknuo je i kako bi volio završiti i doktorske studije.

»Trenutačno se trudim izboriti sa sadašnjošću i bliskom budućnošću, zbog problema koji su se izrodili iz moje, rekao bih, nezrelosti i nespremnosti da se suočim s neuspjesima. Stoga se trudim održati motivaciju da se nastavim baviti onim što volim. Svakako planiram završiti doktorski studij i da, nakon toga, možda jednoga dana postanem profesor. Za sada mogu samo pružiti podršku svojim studentima, kao što su i oni moja podrška, a mladima mogu poručiti da se nikada ne treba opustiti u svojim uspjesima, već uvijek težiti višim ciljevima«, kaže naš svestrani sugovornik.

I. B.

Izazovi i prilike digitalnog doba

»IT sektor nastaviti će rasti u narednih pet do deset godina, uz dominaciju AI, automatizacije i cloud tehnologija. Programeri će se više fokusirati na AI nadzor, integraciju i etiku razvoja softvera«, kaže senior softver inženjer Ivan S.

Sektor informacijskih tehnologija, popularni IT, jedna je od najbrže rastućih industrija u svijetu, a ni naša zemlja i regija nisu izuzetak. Digitalizacija, tehnološke inovacije i globalna potražnja za softverskim rješenjima stavljaju IT industriju u centar gospodarske aktivnosti. Ovim povodom razgovarali smo s **Ivanom S.**, iskusnim senior softver inženjerom iz Subotice.

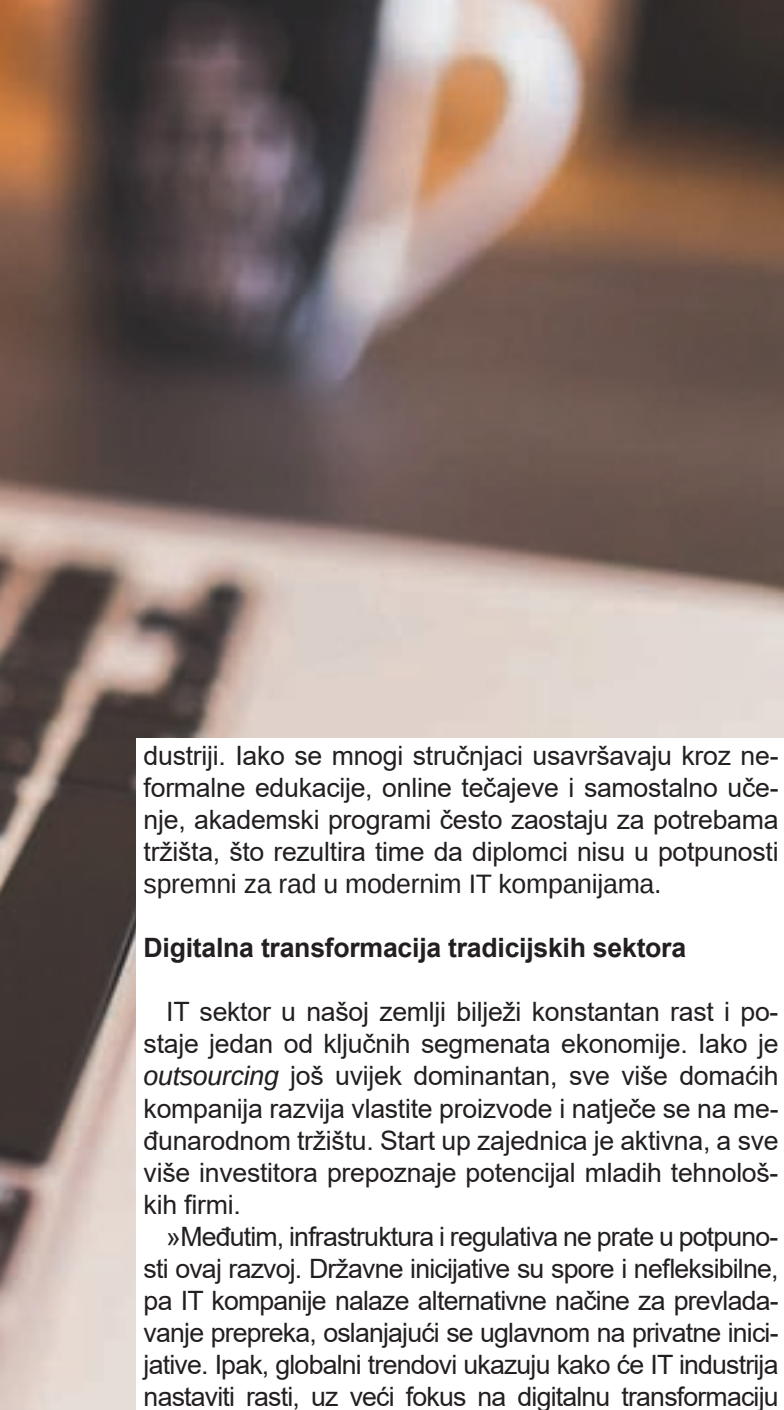
Manjak kvalificiranog kadra

Razgovor počinjemo pitanjem o izazovima i perspektivama razvoja IT sektora. Kako kaže, jedan od najvećih izazova s kojim se IT sektor suočava jest manjak kvalificiranog kadra. Iako postoji mnogo talentiranih IT stručnjaka, potražnja za njima nadmašuje ponudu, što dovodi do visoke konkurencije između kompanija u privlačenju i zadržavanju zaposlenih.

»Visoke plaće i povoljni radni uvjeti koje nude inozemne kompanije dodatno otežavaju situaciju, jer mnogi domaći profesionalci biraju rad u stranim firmama ili odlučuju emi-

grirati u zemlje s još boljim uvjetima. Još jedan značajan izazov je usklađivanje sa sve strožijim regulativama u vezi sa sajber (cyber) sigurnošću i zaštitom podataka. Europski propisi, poput GDPR-a, postavljaju visoke standarde u pogledu rukovanja korisničkim podacima, što može biti izazovno za male i srednje IT kompanije koje nemaju resurse za prilagođavanje ovim normama. Pored toga, sve češći sajber napadi i digitalne prijetnje zahtijevaju kontinuirana ulaganja u sigurnosne mjere, što značajno povećava troškove poslovanja. Financiranje i pristup kapitalu su također ključni izazovi, naročito za start up-e i manje IT firme. Iako postoje programi potpore i fondovi namijenjeni razvoju tehnoloških firmi, proces dobijanja investicija je često dug i zahtjevan. Mnoge kompanije suočavaju se s izazovima u vezi sa skaliranjem poslovanja, jer ulaganja u istraživanje i razvoj mogu biti skupa i zahtijevaju dugoročnu strategiju rasta«, govori nam Ivan S.

Kako kaže, dodatni problem predstavlja nedostatak formalnog obrazovanja koje bi pratilo trendove u IT in-

dustriji. Iako se mnogi stručnjaci usavršavaju kroz neformalne edukacije, online tečajeve i samostalno učenje, akademski programi često zaostaju za potrebama tržišta, što rezultira time da diplomci nisu u potpunosti spremni za rad u modernim IT kompanijama.

Digitalna transformacija tradicionalnih sektora

IT sektor u našoj zemlji bilježi konstantan rast i postaje jedan od ključnih segmenata ekonomije. Iako je *outsourcing* još uvijek dominantan, sve više domaćih kompanija razvija vlastite proizvode i natječe se na međunarodnom tržištu. Start up zajednica je aktivna, a sve više investitora prepoznaje potencijal mladih tehnoloških firmi.

»Međutim, infrastruktura i regulativa ne prate u potpunosti ovaj razvoj. Državne inicijative su spore i nefleksibilne, pa IT kompanije nalaze alternativne načine za prevladavanje prepreka, oslanjajući se uglavnom na privatne inicijative. Ipak, globalni trendovi ukazuju kako će IT industrija nastaviti rasti, uz veći fokus na digitalnu transformaciju tradicionalnih sektora, kao što su bankarstvo, zdravstvo i proizvodnja. Jedan od najvažnijih faktora u razvoju IT sektora je sve veća integracija s drugim granama gospodarstva. Tako, na primjer, fintech kompanije u Srbiji sve više razvijaju napredne platne sustave, dok se u zdravstvu digitaliziraju baze podataka pacijenata, omogućujući lakši pristup informacijama i bolju zdravstvenu njegu. Dodatno, sve više industrija koristi Internet of Things (IoT) tehnologije kako bi unaprijedile procese proizvodnje i održavanja infrastrukture«, nastavlja Ivan S.

Ključni faktori rasta

Razvoj IT sektora ovisi od nekoliko ključnih faktora, a dostupnost kvalitetne radne snage je presudna. Srbija i regija imaju veliki broj talentiranih programera i IT stručnjaka, što privlači strane kompanije i investitore.

»Globalni trendovi u tehnologiji, poput *cloud computinga*, umjetne inteligencije i *blockchaina*, utječu na domaće IT kompanije i programere. Iako je stupanj ra-

zvoja ovih područja još uvijek u ranoj fazi, sve više domaćih firmi sudjeluje u međunarodnim projektima i razvija napredna rješenja. Velike strane kompanije otvaraju R&D centre u Srbiji, što doprinosi prijenosu znanja i tehnologija. Dodatno, obrazovni sustav igra ključnu ulogu u razvoju IT sektora. Dok formalno obrazovanje još uvijek ne odgovara u potpunosti potrebama tržišta, neformalni edukativni programi, online tečajevi i IT akademije popunjavaju taj jaz. Kompanije sve češće organiziraju interne programe obuke kako bi razvile specifična znanja i vještine kod zaposlenih. Među najtraženijim programskim jezicima i tehnologijama su JavaScript (React, Node.js), Python (posebno za AI/ML i backend), Java i C# (.NET). DevOps i cloud tehnologije (AWS, Azure) postaju sve značajniji segmenti razvoja softvera. S ubrzanom automatizacijom i razvojem AI alata, uloga programera se mijenja. Umjesto repetitivnih zadataka, fokus se prebacuje na arhitekturu sustava, optimizaciju koda i kreativno rješavanje problema. IT profesionalci koji se bave AI razvojem i prompt inženjeringom postaju sve traženiji«, objašnjava nam Ivan S.

AI u programiranju: Prilika ili prijetnja?

Naš sugovornik nastavlja govoriti o jednoj gorućoj temi, a to je umjetna inteligencija koja se sve više rabi u programiranju.

»AI alati poput GitHub Copilota, ChatGPT-a i DeepCode-a pomažu u pisanju koda, optimizaciji performansi i automatizaciji testiranja softvera. Pored ubrzanja procesa razvoja, AI omogućava programerima fokusiranje na složenije aspekte razvoja softvera, kao što su sustavna arhitektura i sigurnosni protokoli. Međutim, iako AI preuzima repetitivne zadatke, analitičko i kreativno razmišljanje ostaje ključna ljudska prednost. Kompleksni algoritmi i inovativna softverska rješenja još uvijek zahtijevaju ljudsku ekspertizu i sposobnost donošenja odluka u nesigurnim situacijama. Najznačajnije AI tehnologije koje oblikuju IT industriju su generativna AI, NLP modeli (ChatGPT, Gemini), LLC i AI-driven automatizacija u cloud sistemima. AI također igra ključnu ulogu u analizi podataka, automatizaciji DevOps procesa i razvoju personaliziranih softverskih rješenja. Razvojem AI softvera javljaju se i etički izazovi, poput privatnosti podataka, AI predrasuda i sigurnosnih rizika. IT zajednica radi na regulaciji i transparentnosti AI modela, ali rješavanje ovih problema ostaje kompleksan zadatak koji zahtijeva multidisciplinarni pristup. IT sektor će nastaviti rasti u narednih pet do deset godina, uz dominaciju AI, automatizacije i cloud tehnologija. Programeri će se više fokusirati na AI nadzor, integraciju i etiku razvoja softvera. Za mlade ljude koji žele ući u IT sektor ključni savjeti su da počnu s osnovama programiranja (Python, JavaScript), rade na realnim projektima, uče cloud tehnologije i AI osnove. Umrežavanje i praktično iskustvo su od presudne važnosti za uspjeh u industriji koja se neprestano mijenja i evoluirala«, zaključio je Ivan S. za naš tjednik.

Ivan Ušumović

Premijera dramske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor*

Komedija situacije s neočekivanim krajem

Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* u petak, 21. veljače, premijerno je izvela pučku komediju *Večera kod ministra*. Komedija je to situacije s neočekivanim obrtom na kraju predstave. Nijedan od pet likova nije glavni lik, ali je svatko osobno, uranjajući u potpunosti u ulogu, dao svoj doprinos jednoj komičnoj i dinamičnoj predstavi na ikavici koju je publika nagradila pljeskom na otvorenoj sceni. »Zanimljiva je ovo jednočinka. Komedija situacije, sastavljena od šest zaokruženih fragmenata i u svakom fragmentu ima dovoljno i komike i dramatike, a sve je redateljica **Marija Šeremešić** divno povezala u jednu cjelinu. Predstava je dinamična, razgaljuje, glumačke uloge su s mjerom, nitko nije preglumio, svi su ostali u svojim likovima«, kazao je kazališni kritičar **David Kecman**.

Cijela predstava priprema je novog zastupnika za večeru kod ministra, a na kraju se to ne događa iako je cijela predstava iščekivanje večere koja treba promijeniti život jednog malog čovjeka koji se neočekivano našao na visokoj političkoj dužnosti. Za propalu večeru kriv je jedan običan gumb.

»Postoji jedna divna misao: ne odbacuj male stvari. Upravo se to vidi u ovoj predstavi. Male stvari mogu biti značajne, pa i prijelomne«, kazao je Kecman. U predstavi igraju **Damir Šeremešić, Jolika Raič, Kla-**

ra Oberman, Zvonimir Lukač i Suzana Ivanković. Redateljica je Marija Šeremešić, koja se poslije 17 godina puze ponovno kao redateljica vratila u *Nazor*. »Bila je velika pauza, svi smo stariji i izazovno je bilo naći komad da bi glumci uloge mogli odigrati onako kako treba. Problem je bio i odabrati komad, pa smo uradili kombinaciju tekstova **Crnčevića, Nušića**, dio sam ja dopisala. Pripremali smo predstavu manje od mjesec dana. Mislim da smo uspjeli. Najveća nagrada mi je to što su glumci izašli zadovoljni sa scene, ja sam bila toliko zadovoljna da poslije predstave nisam mogla ni progovoriti, a pogotovo kada vam profesionalni fotograf kaže zaboravio sam vas fotografirati jer mi je predstava bila toliko zanimljiva. Zadovoljna je bila i publika koja je glumce nagradila pljeskom na otvorenoj sceni«, kaže Šeremešić. »Stariji smo glumci, kratko je bilo vrijeme, ali mislim da smo odlično odradili. Zadovoljna sam sišla s pozornice. Nikada ne gledam u publiku, dovoljno mi je da čujem smijeh. Lako ih je rasplakati, treba publiku nasmijati i mi smo to uspjeli«, kaže Klara Oberman. Velika dvorana Hrvatskog doma bila je puna. Dramska sekcija najavljuje gostovanja po okolnim mjestima kako bi se predstava uigrala i bila spremna za Općinsku smotru amaterskih dramskih društava.

Z. V.

Novi pokrajinski natječaji

NOVI SAD – Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama raspisalo je Natječaj za sufinanciranje programa proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja u vrijednosti od 115 milijuna dinara te Natječaj za unaprjeđenje profesionalnih standarda u visini od 15 milijuna dinara. Također, raspisani su i Natječaj za sufinanciranje projekata filmske umjetnosti i drugog audio-vizualnog stvaralaštva u visini od 80 milijuna dinara te Natječaj za financiranje i sufinanciranje projekata zaštite, restauracije, reparacije, digitalizacije i arhiviranja arhivskog filmskog i audio-vizualnog materijala od značaja za APV u vrijednost od 48 milijuna dinara. Natječaji su otvoreni do 28. ožujka.

Stipanova princeza u Hercegovcu

HERCEGOVAC – Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice sudjelovao je sa svojom novom predstavom *Stipanova princeza* na ovogodišnjim 30. *Danima hrvatskog pučkog teatra* u Hercegovcu. Predstavu *Stipanova princeza* režirao je **Marjan Kiš**.

Dani pučkog teatra ove su godine okupili skupine iz Subotice, Münchena, Viteza i Travnika. Održana je i kazališna radionica pod vodstvom intendant HAK-a Travnik **Ante Bilića**.

Organizatori manifestacije su Hrvatska čitaonica Hercegovac i Hrvatska matica iseljenika.

Književno prelo u Subotici

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica priređuje *Književno prelo* večeras (petak, 28. veljače) u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, s početkom u 18 sati. I na ovogodišnjem prelu nastupit će članovi Hrvatske čitaonice, a predstaviti će se i cjelogodišnji rad ove udruge. Tijekom večeri bit će predstavljena monografija *Desetljeća dva – Hrvatska čitaonica Subotica (2002. – 2022.)*, a glumci Etno-kampa 2024. odigrali će predstavu *Disnotor* po tekstu **Marjana Kiša**.

Golubinačke mačkare 2025.

GOLUBINCI – HKPD *Tomislav* iz Golubinaca organizira *Golubinačke mačkare 2025.* koje počinju u subotu, 1. ožujka, pokladnim jahanjem u 12 sati. Pokladni program nastavlja se u nedjelju, 2. ožujka, karnevalom na ulicama Golubinaca, s početkom u 14 sati.

Inače, *Golubinačke mačkare* uvrštene su 2022. godine u katalog nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji koji je izradio ZKVH.

Prelo sićanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* i KD *Ivan Antunović* iz Subotice organiziraju 15. *Prelo sićanja* koje će biti održano u nedjelju, 2. ožujka. Okupljanje sudionika je u 17.30 sati kod spomenika Presvetog Trojstva u središtu grada. Slijedi sudjelovanje na misi u Franjevačkoj crkvi i blagoslovu kipa Majke Božje Bistričke u 18 sati. Slijedi odlazak u dvoranu *Bunjevačkog kola* gdje se od 19.30 sati manifestacija održava. Jedini uvjet za sudjelovanje na prelu jest odijevanje svečane bunjevačke zimske nošnje.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4528, F: +381 21 557 074; 456 986
Ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE – NACIONALNE ZAJEDNICE

objavljuje

OBAVIJEST O IZMJENAMA JAVNOG NATJEČAJA ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE IZRADE TEHNIČKE DOKUMENTACIJE ZA POTREBE USTANOVA OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2025. GODINU

Izmijenjen tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Natječaj se raspisuje od 29. 1. 2025. godine.

Rok za podnošenje prijave istječe 17. 3. 2025. godine.

U Kukujevcima obilježeno 150 godina od rođenja Živka Bertića (1875. – 1938.)

Kroničar srijemske svakodnevice

»Bertić je ostavio veliki trag u književnosti, napose kada govorimo o opisu svakodnevnog života Srijemaca i položaju žena u društvu tog vremena«, kazao je povjesničar Marko Raič

U Kukujevcima je u subotu, 22. veljače, obilježena 150. obljetnica rođenja književnika, političara i odvjetnika **Živka Bertića** (Kukujevci, 20. 2. 1875. – Zemun, 25. 10. 1938.). Tom prigodom održana je misa u domu župe u Kukujevcima za pokojnog velikana koju je služio župnik **Nikica Bošnjaković**. Nakon mise predavanje o Bertiću održao je povjesničar **Marko Raič** s Instituta za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu.

Renomirani Kukujevcjanin

U svojem predavanju Raič je govorio o tragu kojega je Bertić, kao renomirani Kukujevcjanin, ostavio u različitim područjima.

»Živko Bertić bio je renomirani Kukujevcjanin. Bio je politički aktivan na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, napose u međuratnom periodu, bio je jedan od uži članova vodstva Hrvatsko-srpske koalicije uoči raspada Austro-Ugarske i kasnije je bio aktivan u Narodnom vijeću SHS kada je došlo do stvaranja prve Jugoslavije, odnosno Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Osim tog svog političkog rada, Bertić je ostavio jedan veliki trag u književnosti, napose kada govorimo o opisu svakodnevnog života Srijemaca i položaju žena u društvu tog vremena itd. Tako da su njegova pisanja jedan bogat izvor za istraživače koji bi se možda htjeli baviti proučavanjem svakodnevice Srijemaca tog vremena. Teško je izdvojiti njegovo najveće postignuće, ali nekako je meni osobno najbliža njegova novela *Ženski udesi* koja baš opisuje negativne stereotipe i položaj žena tog vremena«, kazao je Raič.

Bertić je po struci bio pravnik, za doktora prava promoviran je u Zagrebu 1902. godine. Zbog političkih uvjerenja i javnih istupa nije dobio državnu službu u Zagrebu, pa je sudsku praksu imao u Srijemskoj Mitrovici, nakon čega je 1906. otvorio odvjetnički ured u Zemunu gdje je živio do smrti.

Sjećanje na velikane

Ovo obilježavanje realizirano je u okviru *Godine novog preporoda Hrvata u Srbiji*, pod pokroviteljstvom Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, uz suorganizaciju kukujevačke župe i medijsko pokroviteljstvo NIU *Hrvatska riječ*.

Ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković** rekla je kako se putem projekta »Godine novog preporoda« pokušava stvarati živo sjećanje na ovdašnje Hrvate i Hrvatice koji su svojim djelovanjem dali značajne društvene prinose. Istakla je kako je jedan od takvih ljudi i Živko Bertić, rođen u Kukujevcima.

»Rođen je u mjestu koje je jedno od najranjenijih područja za vrijeme rata iz 90-ih godina u kom je ostalo

vrlo malo ljudi. Književnik, društveni djelatnik, političar Živko Bertić markantno je ime s ovog područja. Ja ću podsjetiti da u Rijeci još uvijek živi jedna velika pjesnikinja **Ljubica Kolarić Dumić**, koja također ima i grobove svojih najmilijih na ovom groblju. Ona se također rado sjeća ovoga kraja. U Kukujevce treba doći, evocirati sjećanja, uspomene, ali jednako tako i svakoj osobi koja ovdje živi treba reći 'i ti si važan čovjek, i ti si važan pripadnik hrvatske zajednice'. Samim tim i mi dajemo svoj način obilježavanja velike godišnjice rođenja hrvatskog velikana, ali samim tim stvaramo i neku novu budućnost. Ako smo htjeli prijenos našeg kulturnog sjećanja, to možemo učiniti jedino tako da različitim programima, načinima obilježavanjama, radimo to s ljudima u mjestima gdje su ti ljudi i rođeni. Mislim da su Kukujevci pravo mjesto za to. Vjerujem da ćemo mi svojim dolaskom otvoriti neka nova vrata, neke nove priče, a ne čekati da netko drugi to učini umjesto nas«, rekla je Čeliković.

U okviru posjeta predstavnici ZKVH-a i predavač Marko Raič posjetili su mjesnu crkvu Presvetog trojstva te lokalno katoličko groblje.

I. B.

Objavljen katalog *Ruva u/na/za nama*

Nošnja otrgnuta od zaborava

U nakladi udruge Hrvatski ženski forum *Cro-Femina* iz Subotice nedavno je objavljena publikacija *Ruva u/*

na/za nama. Riječ je o katalogu revije novošivane nošnje koju je ta udruga priredila u lipnju prošle godine. Autorice prikazanih nošnji su **Nada Sudarević** i **Ružica Kozma** a autori fotografija u katalogu **Antonija Dević**, **Nebojša Prčić** i **Jelena Dulić Bako**.

Nada Sudarević i Ružica Kozma specijalizirale su se za izradu narodne nošnje bunjevačkih Hrvata prema originalima s kraja XIX. i početka XX. stoljeća. Najveći broj nošnje koju su izrađivale proteklih godina nalazi se u Subotici: u HKC-u *Bunjevačko kolo*, kod pojedinaca i u vlasništvu udruge *Naša djeca* u Subotici, potom u Somboru, Tavan kutu, Pečuhu, Budimpešti (HOŠIG-u), u Srijemu (okolica Surčina), Chicagu i u Hrvatskoj. Važno je naglasiti da se uz šivanje nove radi i na rekonstrukciji stare nošnje.

»Spomenuta revija bila je vrhunac šestogodišnjeg rada, a radi veće vidljivosti nastala je ideja za katalogom koji je u vašim rukama, a koji prikazuje samo dio onoga što je izrađeno i što je otrgnuto od prošlosti. Podatak da su njih dvije išle do Istambula kako bi pronašle majstore koji bi po uzoru na stare izradili nova *puca* (gumbe) i kopče za prsluke govori dovoljno o njihovoj brizi i želji da svaki komad nošnje bude doveden do savršenstva«, zapisala je u uvodu kataloga urednica publikacije **Željka Vukov**.

D. B. P.

Književni salon gostovao u Surčinu

Susret uz *Novu riječ*

Književni salon, kojeg zajednički organiziraju Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*, gostovao je prošloga tjedna, 19. veljače, u Hrvatskoj čitaonici *Fischer* u Surčinu. Tom prigodom predstavljen je najnoviji dvobroj časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* uz nastup domaćih literarnih autora.

Suvremenost i baština

Nova riječ pokrenuta je 2013. godine i do sada je objavljeno četrnaest svezaka u kojima je objavljeno mnoštvo tekstova o recentnoj književnoj i umjetničkoj produkciji, ali i o temama iz književno-umjetničke baštine Hrvata u Srbiji. Ujedno, *Nova riječ* uspostavila se kao kulturna točka okupljanja a izvršna urednica časopisa **Katarina Čeliković** navela je kako se u dvobroju za 2024. pojavljuje čak 40 autora. Pozdravila je druženja oko knjige, poput ovoga, te podsjetila kako nas čitanje obogaćuje na različite načine.

Davor Bašić Palković govorio je o tematu »Prva knjiga mladih pjesnika NIU *Hrvatska riječ*« što ga je priredio za novi broj časopisa. NIU *Hrvatska riječ* je od 2018. uvela neformalnu ediciju prve knjige, s ciljem jače afirmacije mladih autora i regeneriranja književne scene. U okviru ove edicije do sada je objavljeno šest naslova, i to **Vedrana Horvackog** iz Subotice, **Tatjane Čaćić** iz Golubina/Zagreba, **Darka Baštovanovića** iz Beočina, **Marije Brzić** iz Surčina, **Zvonimira Franje Vuka** iz Zemuna te **Anite Đipanov Marijanović** iz Monoštora.

Moderatorica je bila **Klara Dulić Ševčić**.

Pjesme i aforizmi

Kako je na večeri istaknuto, povezivanje među ljubiteljima pisane riječi kao i onima koji se tim stvaralaštvom bave, od velike je važnosti za jednu manjinsku zajednicu. A upravo to što surčinska udruga ima svoju literarnu sekciju bio je jedan od povoda da *Književni salon* tamo i gostuje. U *Novoj riječi* prikazivane su i knjige članova te sekcije – pjesnikinja **Marije Brzić** i **Irene Maje Obradović** te aforističara **Stjepana Volarića**. Spomenuto troje autora, čitajući svoja literarna ostvarenja, predstavilo je domaću udrugu na prošlotjednom salonu.

Prije *Salona* održana je radionica veza (*pin point* tehnika) u kojoj su sudjelovao lijep broj članica Hrvatske čitaonice *Fischer*. Radionicu je vodila **Veronika Živanović**, voditeljica *Fischerove* Kreativne sekcije. Nastali radovi bit će prikazani na uskršnjoj izložbi udruge.

H. R.

Putujuća izložba u ZKVH-u

Bogatstvo različitosti u nošnjama

U Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici u srijedu, 26. veljače, otvorena je izložba narodnih nošnji pet manjinskih zajednica u Vojvodini – mađarske, hrvatske, rusinske, rumunjske i slovačke. Riječ je o izložbi koja je realizirana u sklopu IPA projekta »Border that unites us/Granica koja spaja« čiji su nositelji Muzej *István Türr* u Baji, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici i Zavod za kulturu vojvođanskih Mađara iz Sente. Jedan od ciljeva projekta je predstavljanje kulturne raznolikosti naše regije te afirmacija multikulturalnosti.

Izložbu su otvorile ravnateljica ZKVM-a **Gyöngyi Kormányos Katona** i ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković** a nošnje je, ističući složenost umijeća izrade, predstavila stručna suradnica u ZKVH-u **Senka Davčik**.

Izložba nošnje okupila je u organizacijskom smislu sve manjinske zavode za kulturu u AP Vojvodini te još jednom pokazala njihovu dobru suradnju. Premijerno prire-

đena u studenom 2024. u Senti, izložba nakon Subotice nastavlja svoj put u organizaciji ostalih manjinskih zavoda.

Postav se u ZKVH-u može pogledati do 12. ožujka, radnim danima od 9 do 14 sati.

H. R.

Na Šokačkom sijelu i bunjevačka nošnja

Šokačko sijelo, manifestacija koja desetljećima okuplja ljubitelje tradicije i običaja šokačkog kraja, ove godine održana je 58. put pod nazivom »Došo god da se vidi rod«. U okviru ove manifestacije 24. veljače održana je izložba fotografija i revija narodnih nošnji: *Putovima Panonije*. Autor **Zvone Ilić**, zaljubljenik u narodne nošnje, svojom izložbom koja je prikazala bogatstvo i raskoš nošnji iz Slavonije, Baranje, Bosanske Posavine, Bačke i nošnje nacionalnih manjima, posjetitelje je ostavio bez teksta.

Na reviji nošnji bile su **Katarina** i **Barbara Piuković** iz Subotice koje su se predstavile s raritetnom bunjevačkom nošnjom iz obiteljske zbirke **Grge** i **Dominike Piuković** i **Marinka Piukovića**. Predstavljeno je 36 djevojaka koje su prikazivale svečana oglavlja i originalne svilene, šlingane i zlatom vezene nošnje uglavnom iz privatnih kolekcija zaljubljenika u narodnu nošnju.

M. P.

Foto: Ivana Piuković

Izborni kapitul Karmelskog svjetovnog reda u Somboru

Po uzoru na slugu Božjeg oca Gerarda

Izborni kapitul Karmelskog svjetovnog reda bosonogih karmelićana Blažene Djevice Marije od gore Karmela i svete Majke Tereze od Isusa održan je u subotu, 22. veljače, u Somboru.

Prije samog izbornog kapitula, o. **Stjepan Vidak** skupa s vlč. **Danielom Katačićem**, župnikom župe sv. Josip Radnik iz Đurđina slavio je svetu misu za sve žive članove Karmelskog svjetovnog reda u Somboru i za sretan izbor. Za priora u idućih tri godine izabran je brat Pavle od Malog Isusa (**Pavle Zubelić**), a izabrana je i nova Uprava Reda. Članovi savjeta OCDS su: prva savjetnica – s. Marija od sv. Male Terezije (**Tereza Mrazić**), drugi savjetnik – brat Daniel Marija od Djeteta Isusa i Presvetog Srca (vlč. Daniel Katačić), treći savjetnik i tajnik brat Ivan od Božjeg milosrđa (**Edo Jurić**). Za magistru novaka izabrana je s. Marijana od Kraljice Karmela (**Karmela Malenić**), a za blagajnicu s. Ana od sv. Bartolomeja (**Ana Antunić**).

Duhovni asistent o. Stjepan je blagoslovio novu Upravu Reda kao i sve prisutne članove Svjetovnog reda. Karmelski svjetovni red ustanovio je na blagdan Male Gospe 1913. godine sluga Božji o. **Gerard Tomo Stantić** nakon prikupljanja svih potrebnih dokumenta od Generalne uprave Reda karmelićana u Rimu, te dopuštenja mjerodavne crkvene vlasti.

Od tada je ova Ustanova, koja ima svrhu produbljivanje duhovnoga kršćanskog života u duhu karmelske karizme, napravila hod vjere sve do naših dana. Uspomena na oca Gerarda veoma je živa među članovima OCDS-a u Somboru jer je on utemeljitelj i prvi voditelj Ustanove. Uz produbljivanje vlastitog duhovnog života Svjetovni karmelski red u Somboru ima zadaću nasljedovanje Krista u molitvi u razmišljanju i razmatranju Božje riječi te tako u naše sredine obiteljske, susjedske, prijateljske privlačiti Boga kako bi naša djela izvirala iz molitve po darovima Duha Svetoga. Trebamo žarko moliti Duha Svetoga za prosvjetljenje duša, za rastuću ljubav prema Isusu i Mariji, kao i za ljubav prema bližnjima. I tada i danas somborskoj zajednici pripadaju članovi iz Sombora, Subotice, Apatina, Monoštora, Beograda, Niša, Sente, Belog Manastira i drugih okolnih mjesta. Svake tri godine mjesne zajednice Svjetovnog reda biraju svog priora i tri savjetnika, a uz suglasnost duhovnog asistenta bira se i magistar – učitelj novaka, tajnik i blagajnik. »Ko Isusa slidi, taj je cvijeće obitelji, cvijeće Grada, cvijeće države i cilog svemira. Taj ima mista u svakoj kući i državi.« (sl. Božji o. Gerard Tomo Stantić)

K. M.

Blagoslovljena nova oltarna slika u Kragujevcu

U nedjelju, 23. veljače, svečanu svetu misu i blagoslov nove oltarne slike sv. Josipa u župnoj crkvi sv. Josipa u Kragujevcu predvodio je kardinal **Ladislav Német**, SVD, beogradski nadbiskup i metropolit uz koncelebraciju tamošnjeg župnika vlč. **Gorana Avramova** i umirovljenog doskorašnjeg župnika ove župe vlč. **Stjepana Vинојčića**.

Kardinal Német je, kako prenosi Beogradska nadbiskupija, u svojoj propovijedi poručio da je svijet u kojem živimo pun previranja, počevši od situacije u našoj zemlji, situacije u Europi i cijelome svijetu. Zato je najvažnije sačuvati kršćanski identitet, a, kako je rekao, njega zasigurno nećemo naći u sredstvima društvenog javnog informiranja već u Bibliji.

»Kršteni smo u ime Isusa Krista i za nas je najvažnije njegovo učenje«, poručio je kardinal te dodao da je Isus i Božja riječ uvijek s vjernicima bez obzira na okolnosti i situacije u kojima se nalaze.

Kardinal Német potaknuo je vjernike na čitanje Biblije kako bi mogli uvidjeti i u svom životu Božju brigu za njih.

»U Bibliji trebamo tražiti istinu koja će nas voditi naprijed«, zaključio je kardinal Német.

Za vrijeme svete mise kardinal Német blagoslovio je novu oltarnu sliku sv. Josipa koja će krasiti oltar ove nedavno renovirane crkve.

Foto: Beogradska nadbiskupija

Molitva za obitelji kod franjevaca

Sutra, 1. ožujka, u kapeli Crne Gospe Subotičke kod franjevaca u Subotici bit će obilježeno godinu dana od početka zajedničke molitve za obitelji. Naime, prije godinu dana prve subote u ožujku započelo je okupljanje vjernika koji su ujedinjeni u molitvi za obitelji. Osim za obitelji, na ovim susretima moli se i za slogu, za mir i blagoslov, za djecu i mlade da prihvate Krista za Spasitelja, da žive u vjeri u kojoj su kršteni. Također, kako je podsjetio fra **Ivan Miklenić**, moli se i za mlade da nađu pravu osobu za život, da se ohrabre stupiti u brak, primati potomstvo, kao i za ljude da imaju posao i da mogu od njega živjeti. Moli se i za bake i djedove, da budu čvrstoća, veza nastavka života i prenošenja vjere.

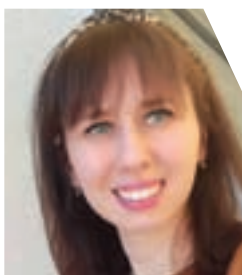
Okupljanja su svake prve subote u mjesecu u 17 sati.

Započinje korizma

Kršćanski spomen, kojim započinje korizma jeste Pepelnica ili Čista srijeda koja ova godine pada 5. ožujka. Toga dana je za sve katolike od navršene 18. godine pa do 60. godine života post i nemrs. To znači da toga dana vjernik jede samo jedan pun obrok (do sita), jer je post i ne jede meso, jer je nemrs. Također, svaki petak u korizmi je obvezan nemrs.

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj – priprava za brak za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine na teritoriju Grada Subotice i šire okolice započinje 17. ožujka i traje do 21. ožujka u vjeronaučnoj dvorani u Harambašićevoj 7, s početkom u 19.30 sati. Svi koji namjeravaju sudjelovati trebaju se prijaviti u župnom uredu na istoj adresi.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Borba protiv grijeha

Kršćanski život je stalno usavršavanje, stalni rad na sebi u duhovnom smislu, te rad na svom odnosu s Bogom. Čim se čovjek opusti, odmah se vide posljedice. Najveći čovjekov neprijatelj u njegovim kršćanskim nastojanjima je grijeh. Slaba ljudska narav sklona je grijehu, pa nekad i pored sveg našeg truda da pobijedimo svoje slabosti to ne uspijevamo. A Kristov učenik upravo se i razlikuje po tome od svijeta što se ne prestaje boriti protiv svojih slabosti i mana, što ga pad ne obeshrabruje, nego se i nakon pada nastavlja boriti. Kristova muka i smrt kojom smo otkupljeni daje smisao čovjekovoj borbi protiv grijeha, te očituje neizmjernu Božju ljubav prema grješniku, ali i čovjek treba dati svoj dio da bi baštinio plodove spasenja. Njegov dio je ta neprestana borba da pobijedi sebe i svoje slabosti, neprestana borba da ljubi Boga i bližnjega, čak i kad je potrebna žrtva, kada je potrebno odreći se sebe. Težina ovog života došla je s prvim grijehom u ovaj svijet, nema raja na zemlji, nego muka i napor te naše slabosti i mane. No, raj nije nestao, čeka nas u vječnosti, a dolazimo u njega samo ako to i želimo. Ostvarivanje želja iziskuje ponekad mnogo truda i rada, tako i vječni život u raju podrazumijeva borbu sa samim sobom, hrvanje sa svojim grješnim sklonostima cijeli ovozemaljski život. Hrvanje znači i padanje, ali i ustajanje, bez kapitulacije. Predaja nije opcija. Kao što Krist nije odustao od nas, unatoč svim bolima i mukama, tako od nas očekuje da ne odustajemo od sebe, od njega, od vječnosti.

Bog nam želi pomoći

Pavao piše Korinćanima: »Žalac je smrti grijeh, snaga je grijeha zakon. A hvala Bogu koji nam daje pobjedu po Gospodinu našem Isusu Kristu! Tako, braćo moja ljubljena, budite postojani, nepokolebljivi, i obilujte

svagda u djelu Gospodnjem znajući da trud vaš nije neplodan u Gospodinu« (1Kor 15,56-58). Bog razumije našu slabost, razumije težinu naše borbe i zna da ne možemo sami. Zato nam je poslao svoga Sina da nas otkupi svojom krvlju. A dao nam je i mnogo pomoći u našim nastojanjima da pobijedimo svoju grješnu narav i zle sklonosti. Zapovijedi su naši putokazi, oni su pokazatelji ispravnosti našega načina života i otkrivaju nam jesmo li se pomirili s grijehom ili ga se nastojimo riješiti. Krist ih sve sažima u dvije zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Pa ako ne znamo jesmo li na pravom putu i možemo li nastaviti tako kako smo radili do sad, samo se zapitajmo radi li to čovjek koji ljubi i pronaći ćemo odgovore u svojim dvojabama.

Nude nam se nove šanse

A kada ostanemo bez snage i grijeh nas pobijedi, Bog nam nudi sakrament pomirenja koji je za grješnika nova šansa da krene pravim putem. Oprašta nam sve učinjeno, kao da ništa nije bilo, te daje priliku da krenemo ispočetka. Tako dobivamo snagu za nove borbe i nastojanja oko svog obraćenja. No, ključno je da se iskreno pokajemo i odlučimo da nećemo više grijешiti. To mora biti iz srca, iz ljubavi prema Bogu. I kao što od nas traži da uvijek opraštamo svome bratu, tako i on nama po sakramentu pomirenja oprašta bezbroj puta, ali samo ako je naše kajanje iskreno.

Sve je to teško, osobito zato jer ovaj svijet, čak i ta mala sredina u kojoj živimo i radimo, ne podržava naša nastojanja oko dobrog i našu vjeru i pouzdanje u Krista. Ali naša borba nije uzaludna. Što je veća, to je više na cijeni u vječnosti. Sve naše borbe i naš trud bit će na kraju nagrađeni, a sada su znak vjere i pristajanja uz Krista, te kršćansko svjedočanstvo u svijetu.

Kapelice – nadgrobni spomenici u grobljima – I. dio

Vječna počivališta

U crkvenom dijelu Bajskog groblja ima 10 kapelica, a sve su podignute u periodu od 1879. godine do 1913. godine. One predstavljaju nepokretno kulturno dobro kao spomenici kulture

O grobljima i njihovom uređenju najviše se piše pred svetkovinu Svih svetih (1. studenoga) kada su, istini za volju, i najuređenija. No, ono što se ističe u grobljima u Subotici i okolici, te i pojedinim mjestima diljem Vojvodine, jesu kapelice, odnosno nadgrobni spomenici koji izgledom podsjećaju na kapelice. Neke od tih kapelica su u stalnoj upotrebi, dok su neke samo u upotrebi za osobne potrebe, odnosno sprovode vlasnika istih. Ovi nadgrobni spomenici – kapelice najčešće se mogu vidjeti u crkvenom dijelu groblja, kakva je praksa u Subotici i okolici, dok u drugim mjestima postoje i kapelice koje su u vlasništvu određenog grada, odnosno općine.

Najveće i najznamenitije groblje

U prvom dijelu serijala o kapelicama zadržat ćemo se u Subotici i okolici, s podacima koji su nam dostupni. Svi oni pisani su na mađarskom jeziku, a osobit rad na ovu temu uradio je **Dezső Csúszó** koji je objavljen i u časopisu Povijesnog arhiva Subotica *Ex Pannonia* u broju 18. Veliki poznavatelj spomenika i kapelica na grobljima u Subotici, osobito na Bajskom groblju je prof. dr. sc. **Géza Czékus** koji u svom privatnom arhivu ima brojne podatke i fotografije. Na hrvatskom jeziku dostupni su samo pojedinačni tekstovi koji su zbog nekog događaja vezani uz neku kapelicu, no, konkretnog popisa i podataka na hrvatskom jeziku nema, bar kada je u pitanju Subotica i okolica. Upravo nam je to bila ideja vodilja: prikupiti sve postojeće podatke i staviti ih

na jedno mjesto. Subotičanima su kapelice na groblju nešto što je sasvim normalno, no tko ih je i kad podigao većina ne zna.

Bajsko groblje je najveće i najznamenitije groblje u Subotici. Posvećeno je sv. Petru i Pavlu, a nalazi se zabilježeno na zemljovidu gradskog geometra **Gabrijela Vlašića** još iz 1789. godine. U prošlosti se prostiralo između današnjih ulica Gajeve (stari Bajski put, odatle i ime), Fruškogorske, Marije Bursać i Mičurinove, pa do današnjeg crkvenog dijela Bajskog groblja koje je zapadnije. Kako govore pisani podaci, u prvoj polovici 19. stoljeća groblje je premješteno na današnju lokaciju katoličkog dijela groblja. Prošireno je ka sjeveru u drugoj polovici 19. stoljeća, na prostor današnjeg gradskog groblja. Danas, iako izgleda kao cjelina, čine ga crkveni i gradski dio. Za crkveni dio groblja nadležan je župni ured župe sv. Terezije Avilske, a za gradski dio JKP *Pogrebno*.

Dekretom subotičkog biskupa u miru mons. **Ivana Pénzesa** zaštitnicima ovoga groblja proglašeni su sv. Petar i Pavao, a proštenje se slavi uvijek u subotu uoči svetkovine Sv. Petra i Pavla (29. lipnja). U crkvenom dijelu Bajskog groblja ima 10 kapelica, a sve su podignute u periodu od 1879. do 1913. godine. One predstavljaju nepokretno kulturno dobro kao spomenici kulture. Nepisano pravilo jeste da su kapele podizale imućne obitelji onoga vremena, a mogli bismo reći da je tako i danas, da ih kupuju i obnavljaju oni koji to mogu priuštiti. Iako je potrebno naglasiti da ima i onih kapela koje se generacijama nasljeđuju, pa su mnogim sadašnjim vla-

Mapa Kerskog groblja – foto: JKP Pogrebno

snicima na teret. Do 1879. godine, kako navodi Csúszó, na groblju nije bilo vrijednih spomenika, osim dva javna križa **Pertics** i **Szabó**, koji su bili samo u privremenom posjedu nasljednika pokopanih. Osim najvećeg broja kapelica koje se nazale na ovome groblju tu su pokopani i brojni velikani prošlosti: **Ago Mamužić**, **Oskar Vojnić**, **Ilija Kujundžić**, **Pajo Kujundžić**, fra **Ivan Jesse Kujundžić**, **Aleksa Kokić**, **Mijo Mandić**, **Matija Evetović**, **Josip Đido Vuković**, **Albe Vidaković**, **Tomo Vereš**, **Tibor Sekelj**, **Ladislav Bogešić**, **Ferenc Gál**, **Marija Vojnić Tošinica** i brojni drugi.

Stara mapa Bajskog groblja iz 1928. godine – foto: Povijesni arhiv Subotica

Kersko i Senčansko groblje

Kersko groblje je gradsko rimokatoličko groblje u Subotici koje se nalazi u dijelu grada koji nosi ime Ker. Po zapisima postoji od 1786. godine, a u prošlosti se nalazilo istočnije nego danas, te je sezalo do Gundulićeve ulice, a tada se zvalo Groblje na Topolskom putu. Isprva je ovo groblje bilo smješteno u predgrađu Subotice, kraj nekadašnjeg Topolskog puta. Na ovom groblju nalazi se jedna kapelica posvećena sv. Ani, o kojoj će biti zasebno pisano. Ono što je zanimljivo, a stoji u pisanim podacima, jeste da u Kerskom groblju ima više kupa, nego na svim ostalim grobljima zajedno. Neki od velikana onoga vremena koji su pokopani na ovome groblju su: **Blaško Rajić**, **Balint Vujkov**, **Bela Gabrić**, **Branko Jegić** i drugi.

Među trima najvećim grobljima u Subotici je i Senčansko groblje. Također je zabilježeno na zemljovidu gradskog deometra Gabrijela Vlašića iz 1789. godine. Nekada se prostiralo između Senčanskog puta, Učke, Lošinjske ulice i željezničke pruge, te je kasnije premješteno nekoliko stotina metara južnije na današnju lokaciju. Po premještanju na Bajin hat (Bajinu gredu, tj. uzvisinu) groblje se moglo širiti i nadograđivati sve dok to nije zaustavila obližnja ciglana Mačković koja se širila. Groblje je bilo podijeljeno prema vjeroispovijestima, a i danas ima takve dijelove. Nekada je bilo podijeljeno na gradski dio, vojnički (koji je danas prekopan), a ima i muslimanski dio koji je prije bio pokraj Židovskog groblja. Uz kapelice koje su u privatnom vlasništvu, ovdje je i spomenik *Ptica slomljenih krila*, koji je podignut u spomen na žrtve patrizanskih vlasti. Među brojnim ljudima tu su pokopani i **Ambrozije Šarčević**, **Pere Tumbas Hajo**, **Lajoš Jakovetić**, **Mirko Vujković**, **Josip Buljovčić** i drugi.

Valja spomenuti da u Subotici i okolici ima i Pravoslavno groblje (kod Dudove šume), groblje u Aleksandrovu, zatim u Čantaviru, Žedniku, na Paliću i Tavankutu.

Ž. V.

Korišteni podaci: Povijesni arhiv Subotica, *Ex Pannonia* broj 18. Csúszó Dezső; prof. dr. sc. Czékus Géza, JKP Pogrebno, Wikipedia.

Stara mapa Senčanskog groblja – foto: Povijesni arhiv Subotica

Zaogrtaње demokratskom frazom

... Danas je, dvije godine nakon prevrata 5. listopada, jasno da slom srpskog velikodržavnog projekta nije doveo i do kolapsa nacionalizma. Štoviše, uspio se konsolidirati, prodrijeti u dubinu društva i proširiti se na sve etničke zajednice. Ono što je »dobro«, jest činjenica da nacionalisti više nisu spremni ući u međusobne sukobe i konfrontacije, da su prinuđeni činiti ustupke i nagodbe, sklapati saveze i dijeliti materijalnu i političku dobit. Nacionalisti danas zagovaraju pluralizam na razini globalnog društva, a protežiraju jednostranačje unutar vlastite zajednice. Savez multinacionalista Srbiju vodi u aparthejd, a u njemu će male etničke zajednice biti žrtve nagodbi većih, jačih i organiziranijih nacionalista i nacionalizama. (Pavel Domonji)

Nanovo Drama na hrvatskom jeziku

Nakon svečanog potpisivanja protokola o projektiranju i izgradnji Narodnog pozorišta – Népszínháza, po kojem Republika, Pokrajina i Općina financiraju obimne radove za kojima već desetljećima vapi ova zgrada, predsjednik SO Subotica *István Ispánovics* pojasnio je i druge detalje vezane za ovu inicijativu.

Utvrđen je princip po kojem će Republika snositi 45 % troškova, 45 % Pokrajina i 10 % Općina za financiranje izrade kompletne dokumentacije i izgradnje po ranije usvojenim idejnim projektima. Na proljeće 2004. bi se pristupilo etapnim radovima koji bi trajali oko pet godina.

Općina ima namjeru tražiti sredstva i od vlada Republike Mađarske i Republike Hrvatske, jer se radi o kazalištu koje je matično za vojvođanske Mađare a trebalo bi to postati i za Hrvate.

»Željeli bismo imati drame na tri jezika, i imamo šanse dobiti donacije i od vlada Mađarske i Hrvatske«, dodao je Ispánovics. (Nikola Perušić)

Hrvatska riječ predstavljena u Somboru

U utorak, 25. veljače, u prostorijama Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Vladimir Nazor* u Somboru predstavljen je Informativno-politički tjednik na hrvatskom jeziku *Hrvatska riječ*. Okupljenima su *Hrvatsku riječ* predstavili predsjednik privremenog Upravnog odbora Tomislav Žigmanov, v. d. glavnog i odgovornog urednika Zvonimir Perušić te urednik rubrike kultura Robert Tilly.

Domaćini su glavnom i odgovornom uredniku ukazali na probleme vezane za distribuciju u Somboru kao i na činjenicu da veliki broj Hrvata u okolnim mjestima Sombora još uvijek ne zna da postoji *Hrvatska riječ*. Bilo je i primjedbi na sadržaj, a prije svega ukazivalo se na potrebu širenja dopisničke mreže. (S. V.)

Haaška optužnica podignuta protiv Vojislava Šešelja u kojoj se pominju imena nekih srijemskih sela, Hrtkovaca prije svega, na neposredan način aktualizirala je problem progona Hrvata iz Srijema za vrijeme ratova u Hrvatskoj i Bosni. Koje emocije, danas, deset godina poslije, izaziva sjećanje na te događaje?

Preteško je bilo slušati riku topova koji su s teritorija župa naše biskupije u istočnom Srijemu pucali po zapadnom Srijemu, iz okupirane Baranje po Slavoniji i Podravini, i kasnije s duhovnom boli promatrati bijednu sudbinu dugih kolona svojih sunarodnjaka. Pored naših kuća odvodili su prognanike Iloka i tjerali Vukovarce kao ratne zarobljenike u neizvjesnost logora po Vojvodini i Srbiji (prisjetimo se samo Sremske Mitrovice, Stajićeve, Begejaca) Kakve li su samo patnje podnosili srijemski Hrvati dok su danima promatrali pljačkaše kako slavodobitno na pokradenim traktorima iz okupiranih slavonskih i baranjskih sela, u Vojvodinu i Srbiju, kao ratni plijen, odvoze trud i muku Slavonaca, Srijemaca i Baranjaca? A potom samovoljno i nekažnjeno nasilje nad nama, koje je na koncu uzročilo i zamjene naših kuća i protjerivanje iz zemlje čiji smo bili lojalni građani. U zemlji »koja nije bila u ratu i u kojoj nije bilo rata«.

(Marko Kljajić, intervju vodio Mirko Sebić)

U organizaciji HKPD-a *Matija Gubec*

Maškare u Rumi

U prostorijama HKPD-a *Matija Gubec* u Rumi 22. veljače održana je tradicionalna pokladna igranka pod maskama. Ove godine za Maškare se prijavio doista veliki broj kako djece tako i odraslih. Svi su se sjajno zabav-

ljali uz prigodnu glazbu a svoj kratki performans priredili su gosti iz HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca.

Kao i svake godine, žiri je izabrao najbolje maske koje su nagrađene.

N. J.

HKUD *Vladimir Nazor*

Maskenbal u Somboru

U Hrvatskom domu u Somboru u subotu, 22. veljače, priređen je maskenbal. Članovima *Nazora* različitih uzrasta nije nedostajalo maštovitosti, te su u Hrvatski dom ušetali Vladimir Nazor, Charlie Chaplin, Pipi Duga Čarapa, Herr Flick i drugi likovi.

Međunarodni dan materinjeg jezika

Poštovanjem drugih poštujemo svoj jezik

Međunarodni dan materinjeg jezika, počevši od 2000. godine obilježava se 21. veljače, s ciljem unaprjeđivanja, učenja i razvoja materinjeg jezika, ali također i njegovanja jezične kulture i različitosti. S istim ciljem i ove je godine obilježen Dan materinjeg jezika.

Važnost ovoga dana potvrđena je 2021. godine aklamacijom na 31. Glavnoj skupštini. Tada je usvojena Deklaracija o kulturnoj različitosti, gdje među ostalim piše: »...sva-koj se osobi mora omogućiti izražavanje i stvaranje djela

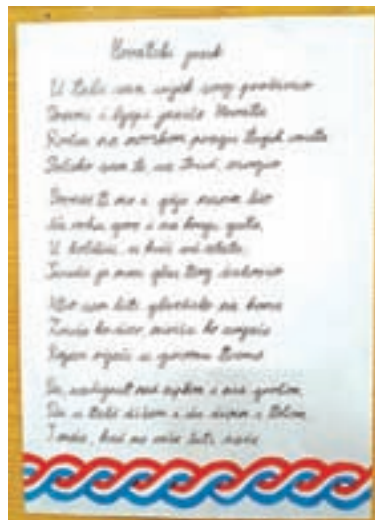
na jeziku koji izabere, posebice na materinjem jeziku...«.

Učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, kao i učenici koji pohađaju izborni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, na različite načine obilježili su ovaj dan. Neki su izrađivali plakate, neki razgovarali, neki pisali sastave, imali priredbe, dok su se niži razredi cjelovite nastave na hrvatskom jezi-

ku povezali s vršnjacima iz OŠ Ive Andrića iz Zagreba, te su imali priliku poslušati priče i pjesme, a naziv projekta je »HRVATSKI ČITAMO«.

Međunarodni dan materinjeg jezika u OŠ Sremski front u Šidu proslavljen je prigodnom priredbom u kojoj su sudjelovali učenici koji pohađaju sate hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture.

Matea Zarecki, 8. razred
OŠ Sremski front, Šid

Obilježen Dan materinjeg jezika u Srijemskoj Mitrovici

»**B**ogatstvo različitosti« naziv je priredbe povodom Međunarodnog dana materinjeg jezika koja je 10. puta održana u OŠ *Jovan Popović* iz Srijemske Mitrovice. Na ovoj priredbi, održanoj 21. veljače, nastupili su i učenici koji pohađaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture koji je u školu uveden 2009. godine, a predaje ga prof. **Dario Španović**. Učenici koji pohađaju ovaj predmet recitali su pjesme hrvatskih autora **Gustava**

Krkleca, Luke Paljetka i Ratka Zvrka i tako predstavili dio onoga što uče na satima hrvatskog jezika. Također, na priredbi je sudjelovao i mladi tamburški odjel **HKC Srijem – Hrvatski dom** koji su odsvirali dvije kompozicije hrvatskih glazbenika.

»Na ovoj priredbi s radošću pokazujemo da volimo i negujemo svoje, ali poštujemo tuđe. Različiti su nam jezici, običaji i to je dobro jer je to naše zajedničko bogatstvo i snaga, svi smo tu kako bismo učili jedni od drugih«, rekla je profesorica srpskog jezika i organizatorica priredbe **Mirjana Svilanović**.

Prema riječima prof. Španovića »Dan materinjeg jezika od velikog je značaja za hrvatsku zajednicu u Srijemskoj Mitrovici. Skrb o materinskom jeziku je način dokazivanja svijesti o vlastitom identitetu i mjesto tolerancije prema drugima. Materinski jezik ne smijemo ostaviti na milosti i nemilost vremenu, on se mora negovati i prenositi s koljena na koljeno.

Foto: Dario Španović

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Mihaela Kopilović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 2/4

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram odbojku

VOLIM: ići na rođendane

NE VOLIM: ananas

U SLOBODNO VRIJEME: igram video igrice

NAJ PREDMET: tjelesni odgoj

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: šefica prodavaonice

Too Optika

DR. TOO

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunkku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Trg slobode 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 19. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela

**OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM
ZAHTEJU ZA ODREĐIVANJE OPSEGA I
SADRŽAJA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ**

Nositelj projekta »TEHNO-COOP« d.o.o. Subotica, Tuk Ugranice br. 58a, 24000 Subotica, podnio je dana 5. 2. 2025. godine, pod brojem 000346708-2025-09693-004-081-380-001, zahtjev za određivanje opsega i sadržaja studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: »Izgradnja poslovnog objekta sa stanicom za opskrbu gorivom«, na k. p. br. 26244/1 K. O. Novi grad, Subotica (46.084913°, 19.692642°).

Javnost može obaviti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja, tijelo će, uzimajući u obzir mišljenja zainteresirane javnosti, tijela i organizacija, donijeti rješenje kojim se određuje opseg i sadržaj studije o procjeni utjecaja na okoliš predmetnog projekta.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 4. 3. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Neobični gradovi

Zgrada kroz koju prolazi metro

Nedavno sam pročitala razmišljanje jedne žene o tome što znači biti normalan i njezino pitanje živimo li svakodnevicu onako kako su nam drugi nametnuli kao prihvatljivo, ili slušamo sebe i zapravo živimo onako kako želimo? Tko određuje što je normalno, a što nije? Većina, jasno, ali postavlja se pitanje hoće li ta većina ikada zastati i razmisliti o promjenama koje nam se događaju, te revidirati norme. Bilo bi lijepo da je tako, ali nije. Isto tako, tko određuje tko je lud? Mnogi neće ni polemizirati o ovoj temi, no ja osobno volim takve rasprave.

Hajde da se malo udaljimo od pitanja tko je ovdje lud i usmjerimo pozornost na lude gradove. Epitet najluđeg grada na svijetu zaslužen pripada kineskom gradu Čungćing.

Postoji nekoliko gradova širom svijeta koji se izdvajaju zbog svojih specifičnosti, ali nijedan nije toliko neobičan kao Čungćing, grad u jugozapadnoj Kini. Ovaj grad domaćin je jedne od najneobičnijih građevinskih formacija na svijetu, koja uključuje zgradu kroz koju svakodnevno prolazi gradski metro. Međutim, ova zgrada nije samo građevinski pothvat, već i simbol kako se u Čungćingu često razmišlja izvan okvira. Danas je ovaj grad poznat i kao »grad magle« i »grad planina«, zbog svog jedinstvenog geografskog položaja i neobičnog života u urbanim uvjetima.

Sasvim »luda« zgrada

Zgrada kroz koju prolazi metro prava je senzacija. Smještena u centru Čungćinga, ona je postala pravi magnet za turiste i fascinantno je rješenje za gradski prijevoz. Iako se na prvi pogled čini da je zgrada napravila »rupu« kroz koju metro prolazi, ovo je zapravo dio pomno planiranog arhitektonskog projekta. Metro linija prolazi kroz 19 katova visok oblakoder. Na sedam prvih katova nalazi se metro stanica, dok je preostalih 11 posvećeno stanovanju. Stanari su se navikli na buku prolazećih vlakova, koji su gotovo nečujni zahvaljujući specijalnoj tehnici gradnje koja minimizira zvukove. Ovaj zapanjujući građevinski pothvat, iako nije zamišljen kao turistička atrakcija, privukao je posjetitelje sa svih strana svijeta.

Metro kroz zgradu i planine oko grada

Čungćing nije samo poznat po zgradi kroz koju prolazi metro, već je fascinantno mjesto zbog svoje geografske pozicije. Smješten u planinskom području i okružen rijekama, grad se prostire na površini koja je gotovo jednaka veličini Austrije. Upravo zbog ovih specifičnih uvjeta Čungćing se morao orijentirati na izgradnju vertikalnih objekata i neobičnih infrastrukturnih rješenja. S više od 30 milijuna stanovnika, Čungćing je jedan od najvećih gradova na

svijetu, iako nije poznat po velikim ravnim područjima. Grad se naziva »gradom planina« jer je smješten između visokih brda, a njegovi stanovnici svakodnevno se suočavaju s izazovima života u visini.

Nije sve u visini

Još jedan neobičan detalj u Čungćingu jest dubina njegove podzemne željeznice. Jedan od najdubljih metro sustava na svijetu, čungćingovski metro spušta se čak 94 metra, što je ekvivalent visini zgrade od 31 kata. Ova duboka podzemna željeznica omogućava građanima da putuju kroz grad, bez obzira na planinske prepreke koje okružuju Čungćing.

Stanari zgrade kroz koju prolazi metro možda su navikli na buku, no buka koju prouzrokuju turisti privučeni ovom atrakcijom potpuno je druga priča. Gužve koje prouzrokuju turisti, dolazeći uživo vidjeti ovo građevinsko čudo, počele su smetati stanovnicima. Zbog povećanog broja posjetitelja, koji se skupljaju u velikim grupama, nastale su i određene poteškoće.

Čungćing je, dakle, grad koji se ne može opisati samo kroz njegovu neobičnu arhitekturu i jedinstvene građevinske pothvate. Ovaj grad suočava se s izazovima urbanog života u vrlo specifičnim geografskim uvjetima, dok istovremeno predstavlja fascinantnu destinaciju za sve one koji žele istraživati nešto potpuno drugačije. Grad kao nijedan drugi, Čungćing zaista zaslužuje da bude na listi svakog putnika željnog nečeg neobičnog.

Gorana Koporan

Foto: https://en.wikipedia.org/wiki/Liziba_station

Darko Gabrić, nogometni vratar

Sačuvana mreža je moja glavna zadaća

Na početku svoje seniorske karijere **Darko Gabrić** stajao je na vratima *Bačke* i *Tavankuta*, a danas, desetak godina kasnije, u svojim najboljim vratarskim godinama uspješno brani za momčad NK *Dekani* iz Slovenije. Put do drugoligaške momčadi iz sredine tablice 2. SNL vodio ga je kroz nekoliko sezona u Litvi (*Jonava*) i Austriji (*Stadl Paura*), a na slovenskoj adresi je već više od tri godine. Njegov kratki posjet rodnoj Subotici iskoristili smo za jedan mali nogometni razgovor.

Kako iz domaće perspektive gledate na svoju sadašnju tri i polgodišnju odiseju u Sloveniji?

Nakon par sezona u kojima smo se uglavnom borili za ostanak u drugom razredu slovenskog klupskog nogometa u tekućoj sezoni stvari su posve drugačije. NK *Dekani*, za koji branim, je u sigurnoj zoni sredine tablice, trenutačno smo osmi, a u klubu postoji želja da se sve podigne na veću organizacijsku razinu i plan da se

kroz godinu-dvije uđe u Prvu ligu. Stekao sam veliko povjerenje u ovoj sportskoj sredini, prvenstveno marljivim radom i maksimalnim zalaganjem na svim treninzima i utakmicama. U momčadi sam bio odlično primljen već pri samom dolasku i želio sam to uzvratiti na najbolji mogući način.

Najbolji vratarev doprinos je sačuvana mreža, ali Vi ste čak i strijelac jer izvodite i kaznene udarce. Kako je došlo do toga da izvodite penale?

Za proteklo razdoblje na vratima NK *Dekani* uspio sam upisati dvadesetak »clean sheeta« (frazu koja označava čistu posteljinu, odnosno neprimljeni gol). Mi smo momčad koja uglavnom igra defenzivno i ne primamo baš previše

Vratarski uzor

Nekada mi je to bio **Gianluigi Buffon**, ali sada je to bez dileme najbolji slovenski vratar Jan Oblak.

golova, a ako ne možemo pobijediti gledamo da ne izgubimo. Nešto poput *Atletico Madrida*.

Sami ste dali odlični šlagvort za sljedeće pitanje. Vaš aktualni izgled i prirodna sličnost sigurno vas poistovećuje s najboljim slovenskim vratarem Janom Oblakom. Je li Vas netko nekad »zamijenio« za vratara madridskog *Atletica*?

Događale su se takve situacije, kad me vide u prolazu ili na nekim javnim mjestima. Vidim kako ljudi šapu-

ću i pitaju se je li to **Oblak**. Nema veze, ali činjenica je kako zbilja sličimo.

No, vratimo se Darku Gabriću i njegovoj vratarskoj vještini. U najboljim ste godinama i kako gledate na svoj aktualni nogometni trenutak?

Imam dvadeset i osam godina, što su objektivno odlične nogometne godine i zbilja se dobro osjećam na terenu, pa bih želio u bliskoj budućnosti napraviti veći iskorak u svojoj profesionalnoj nogometnoj karijeri. Dodatno, uz klasičnu vratarsku zadaću, moja jaka strana je i solidna igra nogom, što je u suvremenom nogometu izuzetno važno u koncipiranju kvalitetne obrane. Tu su i kazneni udarci koje s uspjehom izvodim, mislim da sam u službenim susretima postigao tri ili četiri pogotka s bijele točke. A jednom sam, na prijateljskom susretu protiv *Olimpije* izveo i slobodan udarac.

Kako Vam se čini život u Sloveniji i jeste li svladali jezik?

Lijepo je živjeti u Sloveniji, jezik sam poprilično svladao i na slovenskom komuniciram sa svojim suigračima. Budući da stanujem u Kopru, mogu uživati u svim čarima života na moru, a blizina susjednih Hrvatske i Italije otvara mogućnost za česte izlete.

Na koncu, budući da razgovaramo u Subotici, koliko puta godišnje uspijete doći doma i posjetiti obitelj i prijatelje?

Nekoliko puta godišnje kada imamo prvenstvene pauze, ali i uvijek kada se ukaže neka izvanredna prilika.

D. P.

SKIJANJE

Ljutić druga u Sestrireu

Najbolja hrvatska skijašica današnjice **Zrinka Ljutić** osvojila je drugo mjesto u slalomu voženom prošle nedjelje u Sestrireu (Italija) zaostavši za pobjednicom **Mikaelom Shiffrin** samo 61 stotinku. Uz novi podij, Zrinka je s novih 80 bodova preuzela vodstvo u ukupnom poretku najboljih slalomašica i ima 39 bodova više od **Camille Rast**.

KOŠARKA

Hrvatska bez EP-a

Domaćim porazom protiv Francuske (80:83) košarkaši Hrvatske izgubili su i posljednju šansu da izbore plasman na sljedeće Europsko prvenstvo, pa će prvi puta u svojoj povijesti propustiti kontinentalni summit. Prvo sljedeće veliko natjecanje na kojem bi Hrvatska mogla zaigrati, naravno ako se uspije kvalificirati, je Svjetsko prvenstvo 2027. godine.

POGLED S TRIBINA

Tajfun

Dva derbija hrvatskog klupskog nogometa završila su identičnim i pomalo nevjerojatnim rezultatom 4:0 za domaćine. Prvo je *Hajduk* na Poljudu furiozno pomeo *Osijeka*, a onda, nešto kasnije prošle subotnje večeri, isto je učinila i *Rijeka* protiv *Dinama* na Rujevici. U Hrvatskoj nema klasičnih tajfuna, znaju se dogoditi poprilično jake i neugodne »pijavice«, ali ovo su bili klasični nogometni tajfuni. **Livaja** i ostali u bijelim *hajdučkim* majicama zaigrali su svoje najbolje proljetno poluvrijeme, a prvi gol

najboljeg strijelca lige je prava umjetnost koja je, kako se to danas popularno kaže, postala viralna vrteći se na internetu. Trebala je *Hajduku* ova golgeterska injekcija jer mu slijede teška dva ogleda – doma protiv *Rijeke* u kupu, a onda gostovanje ranjenom *Dinamu*. S druge strane Jadrana, riječki *bijeli* potpuno su razmontirali 25. momčad Lige prvaka i apsolutno opravdali trenutačnu vodeću poziciju na tablici 1. HNL. Bila je to velika pobjeda svih nogometaša *Rijeke*, a četiri različita strijelca potvrdili su kompaktnost momčadi koju vodi njezin nekadašnji napadač **Đalović**. Slijedi izuzetno zanimljiv nastavak i postupni rasplet situacije na vrhu, osobito nakon sljedećeg kola i najvećeg hrvatskog derbija na Maksimiru.

D. P.

Umotvorine

- * I jedan čovjek koji je hrabar čini većinu.
- * Različitim ljudima treba različito upravljati.
- * Čovjek je onoliko živ koliko je produktivan.

Vicevi, šale...

- Uh, kako lijepo mirišeš!
- Aha, to je novi parfem što si mi kupio za Valentinovo.
- Ali ja ti nisam ništa kupio.
- Jesi, jesi... Pogledaj u svoj novčanik.
- Koliko jezika govoriš?
- Osam.
- Ih, osam. Hajde kaži nešto na talijanskom.
- Bonzur.
- Pa to je francuski.
- Onda devet!

Aforizmi

- * Što se tiče oslonca, najviše se nauči od onih koji se izmaknu.
- * Čovjek može napraviti novac, ali novac nikad ne napravi čovjeka.
- * Ne čudim se što vidim ljude zle, ali se često čudim što ih ne vidim da se stide.

Vremeplov – iz naše arhive

Debo četvrtak u DSHV-u, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

»Najbolja« užina

Biov je jedan kralj koji je želio svaki dan drugo a drugo kuvanje da ima. Tako sto dana, pa opet sto dana. I tuteg nije smio niko pisnut – možeš jal ne možeš – pa kuvači okreću, okreću dok može, a ondak biž ako neš da ti hrđa pojede glavu. Bila već hrpa kuvača i kad se već niko nije smio javiti, ondak došav jedan malečak deran.

– A šta bi ti tiov kad bi smio? – kralj se grotom nasmijav.

– Kad biste bili radi dat šta musim imat, ja bi se primio za kuvača.

– Dovoljeno ti je metnut šta oćeš ja ispod odžaka ja iz barče, istom sto dana da bude drugo a drugo kuvanje za užinu, pa ću te lipim darom darovat, al ako ne bude ondak glava doli.

– Dobro.

– A znaš ti esapit do sto?! – kralj se opet nasmijav, kad vidi kaki je malečak.

– Četiri škulama znadem štit i esapit koliko dostane jedna parasička glava.

Deran ćutiov i radiov. Devedeset i devet puta drugo a drugo kuvanje načiniov, a kad došav stoti dan, nije znava šta da već kuva. Mogav je dostat sve, al je već izmišav i skorup i paradičku, sve iz barče i ispod odžaka. Došav do tog da će ostat prazan sadžak na banku. Škrabav se iza uva, škrabav, okrenio se na mlogo mista u avliji i u sobe, al ja ovako ja onako, nikako da se smisli. Bilo studen, ide po avliji da razladi glavu, kad jedared zapjev on za jednu hrpu. Pogledav, a to hrpa smrzućih telećih galeba.

Svaki si kriv čuva di ne bi glavu i deran odma se smisliv šta će. Prvo oprav i telećih galeba načiniov na prezlu i kad su gospoda posidali stolu deran unev:

– Izvoljite stotu užinu.

Kad je bilo po užini, kralj je uzvav kuvača, pa će ga lipim darom darivat kako mu obećav.

– Jev sam već jelo od svačega – kaže kralj – al užinu ko ova još nikad. Kaži od čeg si je gradiov?

Kazav bi on samo da smi, jer se boji da će izgubit glavu. Kralj zapjev pa pita se ga i samo pita se ga, a deran ne smi da odgovori ništ. Jedared kralj vidio da tu druge riči mora hasnirat, pa kaže:

– Neće ti nikaka fala biti samo da već čujemo šta je bilo, od čeg ova užina?

Sad deran se već ne boji, al se opet malo i žaca. Zna da je kralj ol, a tuteg su i njegova gospoda.

– Dobro, – kralj će lipo i što smirnije – ako si od čeg načiniov to mi se tako dopadalo ko ništ drugo. Samo kaži: ne branim ako je bilo i govno.

Deran se ondak morav nasmijat:

– Oproščavajte mi, al baš to je bilo.

Pričao Antun-Ulin Burlović, Erčin, r. 1889. g.

Cvjetovi mećave, 1971.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Dičji posov

Čim uvati mal vrimenta unuk Marin se oma zaputi kući. Došo pa serazletio, ne smetu mu ni snig ni ladnoća. Oma nabavio divljeg šarana od tri kile i štuku od kile, zamisili se rizanci pa se kuvala riba. Spekla se i bundivara. Moj Marin ne špara, uvijek je bio za kuću al bome često i dicma iz komšiluka donese šećera i čokolade. Oma im i sve razno. Kase vratio još s vrati pita: »Dida evo dica pitu jel možu ko prošle zime doć da im pripovidaš kako j kadgod bilo? Ove zime još nisu bili. Odviše bi voljili doć«. Šta ću neg udovoljit im. Već znam, zimi kad zagruva, kad se izdovolju sonanja, grudvanja i škljanja dica se najavu a ja privatim. Ta drago da još ima dice što b čula kako j bilo kadgod. Sutra se dica oma potli ručka poredala u kujnici. Martin, Iva, Stipa, Andrija i Tonka došli. Nisam izlazio, potrefio kako se zovu. Pitam je: »Od čega da?«. Oni uglas: »Čiča Marne dete nam divante od onog kaste bili dite pa ste išli ranit svinje u šumu«. »Pa dico kako se sićam to sam vam već divanio. Ope bi?«, pitam. »Ope, ope«, uglas će. Smijem se u sebe. Već skoro zaboravio kako j baš bilo. Počinjem: »E to j bio dičji posov. Znae kako j prija bilo? Mloge kuće su držale svinje u šume. Napravio bi se ko kočak za nje na kake grede, da ni baš odviše daleko od vode, da j lakše doć čamcem dotle. Na kraj dana kad bi se svinji najili žira, školjka i puževa tamo bi se vraćali noćivat. Veliki su radili jel odmarali a veća dica iz kuće išla b ranit je par put nediljno. Ni to bilo da se svinji najidu već sam da znu di im misto i gazde da ne zaboravu. U torbicu dobiješ malo kukuruza da im baciš. I tako ja došo na red pa mi dada poslo. Imali dvi krmače i deset što prasaca što nazimadi. Bilo lito, velika vrućina. Imali čamac a ja već od maloći naučio veslat. E dico moja da sam imo brozgovac jel bacanj dok sam veslo mogo sam džak ribe navatat. Toliko j bilo ribe. No moraš veslat a komarci bodu, u oče iđu«. Prikidu mi, viču: »Od vepa, od vepa čiča Marne«. Nastavljam: »Dobro, dobro, dico saću, moram redom. Ne mož priskakat. Uvučem čamac u trsku pa krenem do kočaka. Nuz put vičem co, co... Pirgaaa, Šarena. Kako idem bliže kočaku tako je čujem iđu k mene. Prvo krmače a za njima prašci i naztimad. Ta ko mala dica se raduju. Iđemo svi zajedno do kočaka. Taman počo ranit kad čujem trska se kida. Digo glavu kad ono iz trske iskočio vepar. Svaj od blata, ko vrag gadan. Krenio k mene. Ja uštriko, srce u pete ošlo. Trk do najbližeg drveta. Ušuntro se. Nigdi grane za uvatit se i lakše popet. Torbica smeta. Na kraju ništa ne fali nit šta smeta, ko maćak grebem gore. Ne smijem ni gledat dole. Vepar rokće, riva okolo, češe leđa na drvo. Nemož dočekat da ode. Mračak se počo vatat. Odjedanput pukne digod u šume puška. Sase vepar uplašio pa sad on biž natrag u trsku. Bržje se spuzam s drveta i časkom pobacam kukuruze što su ostali. Dam petama vitra. Pete u dupe udaru. Kaki se okretat, trč. Doletio do čamca. Dok sam veslo u glave mi divlji vepar ko vrag gadan a srce tuče l pa tuče. Eto dico vite kadgod i taj dičji posov ni bio lak«.

U NEKOLIKO SLIKA

Poklade u Vinkovcima,
HKPD S. S. Kranjčević, Bereg

Fritule

Fritule zasigurno nisu tradicijsko jelo bunjevačkih, pa ni šokačkih Hrvata, ali su bilo kakva događanja u Dalmaciji nezamisliva bez fritula. Budući da u našoj Vojvodini ima i Dalmatinaca ili bar onih koje su se udale za Dalmatince, fritule se mogu naći i na našim trpezama.

Pjesmom *Fritula* koju izvodi poznati hrvatski pjevač **Petar Grašo** ovo tradicijsko jelo dobilo je novu dimenziju, te se i njihova popularnost podigla.

Tek rijetki znaju da osim fritula koje ćemo danas prikazati postoje i takozvane ribarske fritule, koje su puno skromnije i bez raznih dodataka, bez kvasca.

Takve fritule zovu se *ploke*, jer su pljosnatog oblika, a izgledom podsjećaju na ovdašnje *flute*.

Fritule su spoj okusa i mirisa, koji se dobiva domaćim limunom, narančom, rumom, rakijom, orasima... a sve to spojeno je u spužvastu lopticu, koja se topi u ustima i traži još.

Recept koji donosimo su okruške (trogirske) fritule, koje je izradila **Nevenka Tumbas**, po receptu pokojne svekrve **Anke Tumbas**, rođene **Đeldum**.

Fritule se u Dalmaciji obvezno prave na Badnji dan, ali i za bilo koju feštu, slavlje ili veći blagdan. Iako zahtijevaju strpljenje, pripremu i iskustvo, krajnji gušt je veličanstven.

Potrebno:

8 dl mlijeka
1 kvasac
2 jušne žlice šećera
prstohvat soli
1,5 dl mineralne vode
meko brašno (oko 800 g)
50 g suhog grožđa
rum (2 jušne žlice)
120-150 gr oraha (sitno narezani, ne mljeveni)
čašica rakije
ulje
šećer u prahu
limun
naranča

Priprema:

Suho grožđe izrezati i potopiti u rum da odstoji tri sata. Mlijeko ugrijati i dio preliti preko izmravljenog kvasca, kojem je dodan šećer. U ostatak mlijeka dodati prstohvat soli, te narendanu koru limuna i naranče. Nadošli kvasac preliti u mlijeko u većoj posudi, dodati brašno (po malo), mineralnu vodu, rakiju i sve sjediniti. Kada je masa sjedinjena, dodati suho grožđe i narezane orahe. Ponovno sjediniti svu smjesu i dobro je razraditi. Ostaviti da se tijesto digne i ponovno ga razraditi – kuhačom. Ostaviti još 15 minuta, te početi praviti fritule.

U dublju posudu ili tavu uliti i zagrijati ulje. Pripremiti šalicu s vodom i žlicu za pravljenje fritula. Rukom uzimati tijesto i oblikovati ga žlicom, koja je prethodno umočena u vodu. Praviti loptice i peći ih u ulju dok ne porumene. Potom ih vaditi i kad se malo prohlade (tek par minuta) uvaljati ih u šećer u prahu i služiti.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

01.03.2025.

Pokladno jahanje

Početak u 12h

02.03.2025.

Karneval

na ulicama Golubinaca

Početak u 14h

Organizator HKPD "Tomislav"